

THE DUTCH DICKENSIAN

Volume XXX, Herfst 2010, No 72.

**The Dutch Dickensian is een uitgave van
The Haarlem Branch of the Dickens Fellowship**

ISSN 0167-8388

COLOFON

The Dutch Dickensian is het officiële tijdschrift van the **Haarlem Branch**. De Haarlem Branch, opgericht in 1956, is Branch 142 van The Dickens Fellowship.

Secretariaat van de Haarlem Branch:

Mr. Pieter de Groot, Kanaaldijk 81, 1454 AC, Watergang.

De contributie voor lidmaatschap van de Haarlem Branch bedraagt voor 2010 €25,- ; een familie lidmaatschap bedraagt €35,-. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Van de bezorging.

Leden van de Haarlem Branch kunnen The Dutch Dickensian ter vergadering uitgereikt krijgen.

Bezorging per post, aan het huisadres, voor leden van de Haarlem Branch, bedraagt €7,50, te voldoen vóór 1 februari van het lopende verenigingsjaar.

Voor niet leden van de Haarlem Branch bestaat de mogelijkheid om zich voor €17,50 jaarlijks, te voldoen vóór 1 februari van het lopende verenigingsjaar, te abonneren op The Dutch Dickensian. De bezorging geschiedt dan per post aan het opgegeven adres.

Voor bezorging aan huis of opgegeven adres dient het benodigde bedrag bijtijds over te worden gemaakt op bankrekening ABNAMRO 432147330 ten name van dhr. A.V.Vroom, Finsterwolde.

Correspondentie adres voor de bezorging per post: A. V. Vroom, Goldhoorn 17, 9684 XP Finsterwolde.

Vervolg aan de andere binnenzijde omslag.

Inhoudsopgave

Van de redactie	98
Van de president	99
Van de secretaris	99
Censuur en Tijdgeest door Liesbeth van Aalst	105
Is Charles Dickens de Uitvinder van ons huidige Kerstfeest? door Dick Kooiman	107
A Dutch Dickensian Journey through Dickens Country by Ton Vroom.....	119
Dickens en zijn Biografen, Deel 1, door Guus de Landtsheer	135
Ter Verdediging van Alfred Jingle Esq door Karla Boschma.....	140
Slammer versus Winkle door Kees Klok	141
Openbare Aankondiging in Engeland	144

Geachte lezer,

In het vorig nummer werd U beloofd dat er in dit nummer veel aandacht aan de hagio- & biografieën van Charles Dickens gegeven zou worden. Het is iets anders gegaan dan de redactie voor ogen stond. Het onderwerp was te groot om in korte tijd helemaal door te nemen en vervolgens tot een gewogen afronding te komen. Volgens zijn biograaf John Forster wilde Dickens eigenlijk uitsluitend en alleen door zijn werken herdacht worden. Interessant is de discussie waar zijn brieven geplaatst dienen te worden. Onmiskenbaar zijn ze van zijn hand, hij zelf hoopte dat iedereen er mee om zou gaan als hij zelf: iedere brief verbranden! En nu anno 2010 beschikken wij wellicht over twee derde van al zijn brieven en daardoor hebben wij meer directe informatie dan enig iemand uit de tijd van zijn leven of kort daarna. Natuurlijk wat hij schreef, wat hij ons vertelde in zijn romans, verhalen, journalistiek en toespraken is uiteraard het belangrijkste. Maar dat alles, ook zijn romans, is niet geschreven in een vacuüm. Zo is het eenvoudig vast te stellen door lezing van zijn journalistieke pennenvruchten uit bijvoorbeeld *Household Words* dat er een relatie te leggen is tussen bijvoorbeeld *Bleak House* en dat werk. Maakt dat *Bleak House* tot een betere roman dan het al is? Deze retorische vraag kan eenvoudig met 'nee' beantwoord worden. Wèl wordt het schepping proces daar door inzichtelijk omdat niet slechts het 'wat' maar ook het 'hoe' zichtbaar wordt. Dickens was kind van zijn tijd en ook behoorde hij tot een bepaalde maatschappelijke groep. Daar schreef hij voor en maakte daar deel van uit, logisch dat hij, als schrijver voor een zo groot mogelijk publiek, zich hield aan de mores van die groep. In die zin was hij geen avant-gardist. Wat de wisselwerking was tussen die mores en Dickens is zichtbaar in zijn werken.

Zo hield hij in zijn journalistieke geschriften veel minder rekening met eventuele gevoeligheden die zijn lezers zouden kunnen hebben over bepaalde onderwerpen dan in zijn romans. Ten tijde van het schrijven van *David Copperfield*, waarin voor de tijdgenoten duidelijk herkenbaar prostitutie voorkomt, weergegeven in de persoon van Martha schrijft hij een stuk in *The Examiner* 22-4-1848 over het thema *Ignorance and Crime*. Dickens stelt daarin het navolgende vast:

“Female servants are greatly tempted into theft. Ill-paid milliners and dressmakers would seem to lapse the most into such offences as may be supposed to arise from, or to lead to, prostitution.”

Of Dickens zaken bij de naam noemde hing gewoon af van het gegeven voor welk publiek hij iets schreef. Voor het grote publiek, dat wil zeggen de middenklassen, dus terughoudend. Voor een kleiner, selecter wellicht intellectueler publiek: zonder terughouding. Maar beide groepen wisten donders goed datgene waar het politie rapport, gebruikt voor het artikel in *The Examiner* gewag van maakt: slecht betaalde naaistertjes verdienden er gewoon wat bij in, of kozen als beroep: de prostitutie.

Waarde Dickensians,

In mijn bezit is een boekje dat in 1983 door de Bibliotheek Katholieke Hogeschool Tilburg is uitgegeven, de Catalogus Dickens-Collectie Godfried Bomans. De heren Oltshoorn en Schoolmeesters hebben in dit werkje niet alleen de 500 werken van of over Dickens gecatalogiseerd die de bibliotheek in 1982 verwierf, maar ook een introductie geschreven. Hierin wordt gortdroog proza en academische twijfel bijeengebracht in zinnen als 'Het is aannemelijk dat Bomans een gewaardeerd lid was van zowel de Engelse als de Nederlandse Fellowship'. Dat is inderdaad, heren Oltshoorn en Schoolmeesters, erg aannemelijk.

Oltshoorn en Schoolmeesters menen dat dit boek zowel van waarde is voor '... belangstellenden in Dickens als voor de Bomans-kritiek. Voor "Dickensianen" omdat het verzamelen van "Dickensiana" een onder hen sterk verbreide gewoonte en zelfs een passie is...' Oh.

En alhoewel het 'inderdaad niet gaat om een collectie van het grotere type maar om een kwantitatief bescheiden verzameling' en het 'evenmin een collectie is die op onderdelen uitzonderlijk of volledig zou zijn of unica zou bevatten', blijkt volgens de heren Oltshoorn en Schoolmeesters wel 'dat Bomans een groot gedeelte van zijn collectie in meer of mindere mate ook gelezen heeft'.

Schaamtevol kijk ik nu naar mijn eigen boekenkast waarvan ik een groot gedeelte in meer of mindere mate heb gelezen. Wat mijn nazaten er mee gaan doen weet ik niet, maar ik hoop en verwacht dat de heren Oltshoorn en Schoolmeesters er met hun handen vanaf zullen blijven.

Voor die tijd hoop ik nog eens een exemplaar te kunnen bemachtigen van Frederic Kitton's *The Minor Writings of Charles Dickens: a bibliography and sketch*. En dan ook nog van diezelfde Kitton het boek *Dickensiana: a bibliography of the literature relating to Charles Dickens and his writings*. En ik hoop een groot gedeelte van deze twee boeken ook nog in meer of mindere mate te gaan lezen.

Ik wens u allen een mooie herfst, een jaargetijde dat in meer of mindere mate Dickensiaans genoemd mag worden.

Martijn David
President

Kort verslag van de 224ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch.

In een kolkend KL verzamelden zich 27 leden, waaronder een tweetal Canadezen.

De president is niet aanwezig want hij kon met een Franse mevrouw op stap en prioriteiten dienen gesteld. De leden knikken begripvol.

De secretaris spreekt in zijn plaats dus maar van een overweldigende opkomst. Hij noemt een aantal leden op die hebben moeten afzeggen wegens ziekte, verblijf in het buitenland of een combinatie van beide.

De penningmeester spreekt met enthousiasme over het in 2012 te verschijnen boek met een aantal hoofdstukken die gebaseerd zijn op artikelen die in de loop der jaren

in de Dutch Dickensian zijn verschenen. De redacteuren, zeven in totaal, maken een bevlogen indruk, aldus de penningmeester. Dan weet u het wel.

De editors van de Dutch Dickensian hebben weer een nieuw nummer bij zich en melden dat het aantal abonnees per post inmiddels is opgelopen tot 22. Ook wordt het naar HQ gestuurd waar men heeft gemeld er ongeveer 5% van te begrijpen. Is dat vanwege de taal of de inhoud?

Vervolgens geeft de secretaris het woord aan de eerste spreker van vandaag. Omdat mevrouw Boschma zich ziek heeft afgemeld leest de heer Klok haar teksten voor.

De karaktermoord op Alfred Jingle is in de ogen van mevrouw Boschma onterecht, want Jingle is essentieel voor de Pickwick Papers. Zij geeft daarbij voorbeelden. De kritiek op Jingle is onjuist want wat is hij nu eigenlijk voor persoon. Hij is een werkloze die zonder sociale voorziening moet bestaan en hij grijpt zijn kansen; neem het hem eens kwalijk. Kwalijk is juist dat Pickwick hem opjaagt. Gelukkig komt Pickwick in de Fleet gevangenis tot inkeer en geeft Jingle de steun die hij verdient. Daarnaast heeft mevrouw Boschma nog een uitgesproken mening over Wardle. Dit is geen leuke man. Hij plaagt zijn obese knecht Joe, laat Pickwick moedwillig achter in een kruiwagen, doet denigrerend over zijn poor relations en is een bully voor zijn zuster.

De secretaris constateert dat dit een geheel eigen en frisse kijk is op het boek en geeft vervolgens het woord aan de heer De Landtsheer.

De Landtsheer stelt dat Dickens het proces Bardell vs Pickwick baseerde op een echt proces uit 1836. Dit society proces had betrekking op een buitenechtelijke relatie tussen minister Melbourne en ene mevrouw Norton. Dickens volgde, als verslaggever van The Morning Chronicle, dit proces en schreef er een artikel over van maar liefst 26 kolommen lang. Tijdens dit proces kwam ook de uitwisseling van briefjes tussen de geliefden ter sprake. Briefjes met een hoog "chops and tomato sauce" gehalte. Deze brieven zijn voor geïnteresseerden te lezen op het internet. Melbourne werd uiteindelijk vrijgesproken wat tot gejuich in het parlement leidde. Caroline Norton bleef bij haar man George wat haar 40 jaar narigheid opleverde. Caroline Norton is zich later politiek gaan opstellen en heeft zich ondermeer bezig gehouden met de rechten van moeders met jonge kinderen.

Hierna gaat De Landtsheer nog in op de losse seksuele moraal ten tijde van het huis van Hanover, wat een periode van een zwakke koning en een sterk parlement opleverde. De Houses of Parliament verdeelden de macht. Typerend voor die tijd was ook dat nogal wat hooggeplaatste mannen veel kinderen hadden maar niet bij hun eigen vrouw. Volgens De Landtsheer had Dickens meer uit dit society proces kunnen gebruiken in zijn Bardell vs Pickwick maar maakt hij dit later wel goed in Hard Times.

De secretaris is er stil van en geeft schielijk het woord aan de heer Kooiman. Die spreekt over de Kerstviering bij de Wardles in Dingley Dell waar het gaat om zang en dans van oude mensen. Maar ook over verzoeningen tijdens de Kerst, een bekend thema bij Dickens. Kerst wordt door Dickens steeds benoemd als het feest van vergeving en welgezindheid. Zie ook de passages met neef Fred in The Christmas Carol. Dickens raakt steeds een gevoelige snaar met Kerst. Nu, zo vraagt Kooiman zich af, waren de feestelijkheden al daar en gaf Dickens er een beschrijving van of was het andersom.

In 1903 schreef F.G. Kitton een artikel over "The man who invented Christmas". Vijf jaar geleden barstte hier een discussie over los. Aan de ene kant had je Parker, die stelde van niet, en aan de andere kant stond Sandiford, die stelde van wel.

De vroege Kerstvieringen vonden vaak plaats op de lokale Manor, waar de Lord met gezin, familie en bedienden zich verzamelden. Kerst werd afgeschaft door de puriteinen, omstreeks midden 17de eeuw, hoewel iedereen dat verbod ontdukte. Later werd de Kerst vooral bij de eigen haard gevierd maar werd de duur ingekort tot 1 dag. Daarvoor liep de viering door tot Nieuwjaar. Dickens heeft de Kerstviering wel allemaal opgepoetst en men kan zelfs stellen, geherintroduceerd. Maar misschien willen we nu eenmaal graag de mythe levend houden dat Dickens Kerst heeft bedacht.

De secretaris heeft dit, hartje zomer gehouden betoog met milde verbazing gevolgd en geeft aarzelend het woord aan de heer Klok.

Die heeft het over het duel tussen Mr. Winkle en Dr. Slammer, waarin hij sublieme humor ziet. Ook al vanwege het indutten van de Pickwickians na eten en drinken, iets dat hen op het lijf lijkt te zijn geschreven. Dit duel liep met de spreekwoordelijke sisser af maar dat was lang niet altijd het geval. Klok geeft voorbeelden van ondermeer Poesjkin. Duels hebben altijd tot de verbeelding gesproken. Ze zijn kenmerkend voor maatschappijen met een hoge schaamtecultuur, en dat was de Victoriaanse samenleving. Er zou onderzoek naar gedaan moeten worden, zo sluit hij af, maar niet vandaag.

De secretaris dankt de sprekers voor de boeiende lezingen waarna er vragen zijn.

De heer Kooiman wil wel eens wat meer weten over het koningschap in de tijd van de Hanovers. Na geïnformeerd te zijn gaat hij geschrokken weer zitten.

Mevrouw Bouwens vraagt zich af waar de Kerstboom vandaan komt, waarop de naam van Prins Albert valt.

De heer Van Kessel betuigt steun aan de lezing van de heer Kooiman, maakt een opmerking over neo-gothiek en stelt dat Washington Irving invloed heeft gehad op de Kerstbeschrijvingen van Dickens. Hierop gaat de discussie verder over de sociale status van zowel de gans als de kalkoen en over de industrialisatie en het feit dat er in de tijd van Dickens geen voorzieningen waren.

De heer Kooiman stelt nog dat Washington Irving over Kerst een bedroefd standpunt innam.

Waarna wij aan tafel gaan.

Wij zitten nog niet of de heer Waaijfort staat al weer op. Hij heeft vandaag iets onrustigs over zich, iets gejaagds. Hij blijkt geprest te zijn door mevrouw Boschma om een toast uit te brengen op Mr. Jingle. Hierop staat de heer Jacobs ook al op om een toast uit te brengen op ene Van Wissen en Prins Bladud, waarna wij automatisch uitkomen bij Dr. De Jong en Gabriel Grub.

De heer Jacobs vraagt zich ook nog af wat Dickens had tegen weduwen, en of dat iets te maken had met zijn liefdesleven. Waarop de secretaris de bijeenkomst besluit met de opmerking dat het voor vandaag weer welletjes is geweest.

Mededelingen:

- De Kerstbijeenkoms is dit jaar op 18 december in Trou Moet Blijcken.
- In 2010 nog geen verhoging van de contributie, dus: € 25,- per lid en € 35,- voor een paar. Aan acceptgiro kaarten doen wij niet. In het briefhoofd staat het rekeningnummer.
- Voor 2011 kunt u wederom een abonnement via de post nemen op The Dutch Dickensian. Kosten per jaar, voor vier nummers: € 10,- voor leden en € 17,50 voor niet leden. U kunt zich aanmelden bij de heer A.V. Vroom, Goldhoorn 17, 9684 XP Finsterwolde. Ook zult u op 18 december weer in de gelegenheid gesteld worden ter plekke dat bedrag te voldoen!!!!
- Het archief mist nog steeds een aantal convocaties. Wij zijn op zoek naar exemplaren uit: 1959, 1961 t/m 1966, 1971, 1975 t/m 1977. Kunnen de oudere leden nog eens graven in hun oude schoendozen. Een copie volstaat, zo zijn we ook wel weer.

Conferenties in 2011 (informatie bij uw secretaris)

- Annual Conference in **Christchurch Nieuw Zeeland** van 14 april t/m 19 april.
- Voorafgaand kunt u deelnemen aan een zogenaamde pre-conference tour waarbij ondermeer een bezoek aan de locatie wordt gebracht waar Tolkien's Lord of the Rings is gefilmd. De pre-conference tour is van 7 t/m 13 april.
- Alsof dit niet genoeg is, wordt er ook nog een post-conference tour georganiseerd, genaamd Southern Highlights. Inderdaad, die tocht voert naar het zuiden.
- Mocht dit u allemaal te gek worden dan is er een alternatief in Engeland. Van 28 t/m 30 juli is er een mini conference in **Canterbury**.
- De Annual Conferences voor de daarop volgende jaren zijn: 2012 Portsmouth en 2013 Boulogne. De verwachting is dat de Portsmouth conferentie, vanwege het bi-centennial karakter, veel belangstellenden zal trekken. Mocht u er heen willen gaan, laat door uw secretaris tijdig uw plek vastleggen.

London Calling

London zoemt van de bedrijvigheid. Zo was er een extraordinary meeting of the Management Committee to discuss the future of the Fellowship. Hierbij zouden de woorden "difficult times" verschillende malen zijn gevallen. Nu, dan weten wij het wel en inderdaad, de prijs voor een abonnement op The Dickensian gaat omhoog van 12 GBP naar 15 GBP.

Het Swiss Chalet, dat ooit bij Dickens in de tuin van Gad's Hill stond en nu zo ongeveer heel Kent wel is doorgereisd, staat weer eens op instorten. Ditmaal is 100.000 GBP nodig. Mocht u in Doughty Street komen, mijd dan het onderwerp, voor u het weet staan ze met de collectebus voor uw neus en zeg maar eens nee tegen Thelma. Over Doughty Street gesproken; in het museum is momenteel een tentoonstelling gaande: "Oliver from page to stage" en in het aangrenzende pand heeft het museum nu een café geopend. Tijdens breekwerk gedurende de

verbouwing is er een zogenaamde “flu shaft” ontdekt. Headquarters gaat binnenkort een elektronische nieuwsbrief uitbrengen. Doel: to improve Communications across the Fellowship. Toe maar. Voor lezers van The Dickensian, er is een Index verschenen over de jaargangen 1975 t/m 2005. Een exemplaar kost 55 GBP. De eerdere index, de zogenaamde Dunn Index over de jaargangen 1905 t/m 1974, is al jaren niet meer verkrijgbaar maar men overweegt een herdruk in paperback.

Eastbourne Conference

Onder de zes aanwezige leden van de Haarlem Branch was ook uw secretaris. Eastbourne, een klassieke Engelse kustplaats waar elk hotel langs de Grand Parade nog een enorme ballroom heeft waar al lang niet meer in gedanst wordt. Stokoude Britten die zich met allerlei hulpmiddelen naar hun ligstoelen begeven om naar de zee, de bandstand en de onvermijdelijke Pier te staren. Het was weer een onvergetelijke Annual Conference.

Van de hand van een van onze editors verschijnt nog een verslag in The Dutch Dickensian.

Dickens Journal Online

In 2006 is een begin gemaakt met het online zetten van alle afleveringen van Household Words en All The Year Round. Het gaat om meer dan 1.000 afleveringen. Men hoopt het project in 2012 afgerond te hebben. Ondertussen krijgt u als lid van de Dickens Fellowship de gelegenheid om eens te kijken naar de vorderingen. Indien u beschikt over een computer dan kunt u als volgt inloggen: ga naar de website www.djo.org.uk, uw gebruikersnaam is: d.fellowship en uw paswoord is: !DJO2012! Veel plezier met het bekijken van Dickens' journalistieke werk. Op deze website kunt u ook lezen over de mogelijkheden om het project te sponsoren. Voor het bedrag van 40 GBP bent u sponsor van een aflevering.

The Dickensian

In de laatste aflevering staan ondermeer afbeeldingen van de schoensmeer etiketten die Dickens plakte. Tevens een artikel van ons mede-lid Chris Loutitt en alweer een supplement van de brieven van Dickens die maar blijven opduiken. En een artikel over de zoektocht naar de grafsteen van Robert Seymour. Na die in een vochtige crypte te hebben aangetroffen en in triomf naar Doughty Street gedragen te hebben, is deze na renovatie onthult in de tuin. HQ schrijft het volgende: “We had a good event at the Museum last night - the unveiling of the Robert Seymour tombstone. There were a lot of people, many who had come on to London from Eastbourne, and there was a Bishop and a descendant of Robert Buss, and a member of the Dickens family, and the Arts Editor of the Guardian newspaper, - and there were cakes with Seymour's pictures on them”. Afbeeldingen van Seymour op de cakes dus; hij zal zich onder zijn gerenoveerde grafsteen hebben omgedraaid.

Uitnodiging voor 23 oktober 2010

“Bless his old gaiters,” rejoined Sam, looking out at the garden door. “He’s keeping guard in the lane vith that ‘ere dark lantern, like a amiable Guy Fawkes. I never seen such a fine creetur in my days. Blessed if I don’t think his heart must ha’ been born five and twenty year arter his body, at least”.

Zeer geachte Dickensians,

Het doet ons genoegen U uit te nodigen voor de herfst bijeenkomst van de Haarlem Branch.

U wordt verwacht op zaterdag 23 oktober om 16.00 uur in Kraantje Lek (tel. 023-5241266) waar zalen voor U gereserveerd zijn. Voor de nieuwkomers: Kraantje Lek ligt aan de Duinlustweg 22 te Overveen. Vanaf station Overveen een flinke wandeling, maar U kunt vanaf station Haarlem ook de OV-taxi nemen die u uiterlijk een half uur van te voren dient te bellen (tel. 0900-8734682)

Net als tijdens onze zomer bijeenkomst besteden wij ook deze keer aandacht aan ons Book of Study, The Pickwick Papers. Onze spreker voor deze middag is ons mede lid Prof. J.H.A. Lokin over het onderwerp:

“Pickwick’s Jeugd”

Jan Lokin kan beschouwd worden als een groot kenner van The Pickwick Papers. Er wordt zelfs beweerd dat dit het enige boek van Dickens is dat hij heeft gelezen maar er wordt zoveel beweerd en men moet niet alles geloven wat er gezegd wordt.

Het bestuur verwacht een overweldigende opkomst want een lezing over The Pickwick Papers is per definitie al interessant; en daarbij komt dat over de jeugd van Pickwick tot nu toe nauwelijks iets bekend is.

Na de lezingen is er de borrel en het diner. Een driegangen menu kost bij Kraantje Lek ongeveer

€ 17,50 (excl. wijn). Het wordt op prijs gesteld indien U kunt berichten of U aan het diner deelneemt. Opgaven dienaangaande bij Uw secretaris. Telefonisch 020 - 436.1327, per brief(kaart) naar Kanaaldijk 81, 1454 AC Watergang of per e-mail circumlocution-office@xs4all.nl

Yours in Fellowship,
P. de Groot (secretaris)

**Vooraankondiging
Gast Spreker
Bijeenkomst 18 december 2010.**

Zoals het er nu naar uitziet zal professor Grahame Smith, English Studies at the University of Stirling, een lezing verzorgen op zaterdag 18 december in Trouw Moet Blijcken. Professor Grahame Smith is bekend van: Dickens, Money and Society; The Novel and Society: Defoe to George Elliot; Charles Dickens: a Literary Life. Kortom het belooft weer een boeiende middag te worden!

De Invloed van Censuur en Tijdgeest op Werk en Leven van CHARLES DICKENS

Liesbeth van Aalst

‘...But Wooman, lovely Wooman’ said Mr. Turveydrop, with very disagreeable gallantry, ‘what a sex you are!’

Er is veel geschreven over de sociale- en seksuele ongelijkheid van mannen en vrouwen in de negentiende eeuw.

Een ongelijkheid, die de getrouwde vrouw in de positie van een slaaf hield: ‘the wife is the actual bond-servant of her husband, no less so- as far as legal obigation goes- than slaves commonly so called.’

Die slavernij bestond ook waar het haar seksualiteit betrof: ‘...however brutal a tyrant she may be chained to...he can claim from her and enforce the lowest degradation of a human being, that of being the instrument of an animal function contrary to her indication’.

Tot 1884 stond er voor de vrouw gevangenisstraf op het weigeren van seksueel contact met haar echtgenoot.

Vanaf de verloving was het de vrouw verboden, afstand te doen van haar bezit zonder toestemming van haar aanstaande. Eenmaal getrouwd, hield zij – mét minderjarigen en imbecielen – op, een wettig burger te zijn. Zij kon geen contract tekenen en vanzelfsprekend geen testament opmaken, aangezien alles, tot de kleren die zij droeg, bezit waren van haar echtgenoot. Ook de kinderen waren volgens de wet die van de man; zelfs na zijn dood kreeg de moeder het voogdijschap slechts als dit specifiek in het testament was vastgelegd.

Teneinde deze onderdrukking effectief te laten zijn, dienden alle aspecten van het vrouwzijn die een gevaar konden opleveren voor de man, uitgebannen te worden. Een intelligente, sensuele vrouw kon een man ruïneren door hem zijn potentie of financiële positie af te nemen.

De vrouw moest dus haar seksualiteit volledig ten dienste stellen van haar echtgenoot of - waar geen huwelijk plaatsvond- een keuze maken tussen sterven als maagd na een respectabel leven óf in alle opzichten uitgestoten worden als gevallen vrouw, waarna voor velen prostitutie of zelfmoord de enige uitweg bood.

Teneinde het eindproduct –een bedeesde, onwetende en kuise vrouw – te creëren, was een intensieve training vanaf de wieg een vereiste. Het meisje groeide op in een kleine wereld waarin zij voor alles werd afgesloten behalve de vrouwelijke deugden: zij leerde een beetje handwerken, een beetje musiceren en een beetje converseren; overmaat werd gevaarlijk geacht; zij kon de begeerte doen ontstaan naar méér. De maagdelijkheid diende ten koste van alles beschermd te worden; een vrouw die, alleen met een man die niet haar vader, broer of grootvader was, een koetsje betrad, liep het risico haar reputatie te verliezen.**

(We hebben het hier uiteraard over de midden- en hogere klassen; de onderklasse had het te druk met overleven en huwde zelden.)

Wie dit alles schouderophalend afdoet als nu eenmaal de gevolgen van een paternalistische maatschappij, ziet voorbij aan een zeer belangrijk ander gegeven, namelijk de godsdienst.

Hoewel in de latere decennia de twijfel de kop opstak o.a. door Darwin en zijn evolutie theorie, was daarvoor de maatschappij doordrenkt van religie. Hel was een realiteit en in miljoenen huishoudens werd elke dag door vader uit de bijbel voorgelezen (aanwezigheid van bedienden verplicht.) Minstens twee kerkdiensten op zondag waren verplicht en elke niet religieuze activiteit was streng verboden op de dag des Heren. Bij de strikten bestonden zelfs de maaltijden uit koude gerechten aangezien koken als ontheiliging werd gezien.

Door kerkleiders als Paulus werd het huwelijk vooral gepredikt als een spirituele verbintenis. Immers, in het aardse – lees smerige – lichaam vol zonde en kwaad, huist de Heilige Geest. De enige plicht van de mens is het lichaam tot een zuivere tempel te maken voor die Heilige Geest. Dit kan alleen verwezenlijkt worden door het afzweren van het aardse (de zonde.) Aangezien de vrouw in de bijbel als de aanstichtster van de originele zonde wordt aangeduid, diende zij als zodanig aangepakt te worden teneinde de (mannen)wereld te beschermen: ‘ Zoals in alle gemeenten der heiligen moeten de vrouwen in de gemeenten zwijgen; want het is haar niet vergund te spreken maar zij moet ondergeschikt blijven zoals ook de wet zegt.’ (Paulus/Brieven aan de Korintiërs.)

‘Het is duidelijk wat de werken van het vlees zijn: hoererij, onreinheid, losbandigheid, afgoderij, toverij, veten, twist...’ ‘...Want wie Jezus Christus wil toebehoren, heeft het vlees met zijn hartstochten en begeerten gekruisigd’ (Brief aan de Galaten.)

Wie vanaf zijn kindertijd dag in, dag uit met deze haat voor het eigen lichaam wordt geconfronteerd, zal een gigantisch schuldgevoel ontwikkelen – zowel mannen als vrouwen- over de vele zonden die dagelijks door het lichaam worden begaan.

De mannen bleven overeind door te categoriseren: de zachte, verzorgende en zedige echtgenote kon niet geassocieerd worden met seksuele lust. Daarvoor ging men naar prostituee of maitresse die haar mooiste geschenk, haar kuisheid, had verloren. Zij verdiende geen respect, alleen wat geld. De obsessie met onschuld bleef beperkt tot de vrouw; bij de man werd zij sterk afgekeurd. Tenslotte waren mannen de heersers en de beschermers van de zwakke vrouw. Dickens vertrouwde een vriend eens toe dat hij vreesde, dat zijn achttienjarige zoon nog rein was en dus toe aan een bezoekje bij een prostituee.

In zijn boek ‘Charles Dickens and his image of woman’ (1993) stelt David Holbrook dat in het werk van Dickens alle vrouwen aan het beeld beantwoorden van Madonna versus Hoer. De ‘slechte’ vrouwen – Nancy, Emily, Lady Dedlock, Martha - zijn voor eeuwig verdoemd maar ook in het aardse worden zij genadeloos gestraft: zij sterven of worden verbannen naar de koloniën. De ‘goede’ vrouwen – Esther, little Dorrit, Agnes- worden beloond met een beschermer in de vorm van een echtgenoot. Voor Holbrook blijft het echter niet bij de angst voor censuur die Dickens drijft. Hij wijst op het feit, dat de enige ideale liefde bij Dickens platonisch is zoals de vader/dochter relatie (Lizzy Hexham, Madelaine Bray en little Dorrit met hun vaders, little Nell met haar grootvader) en de liefde tussen broer en zus (Tom en Ruth Pinch.) De aanbidding van Dickens van de jonge, ongeschonden vrouw die

zich in zijn persoonlijk leven op een welhaast ziekelijke manier uit naar de persoon van Mary Hogarth, zijn schoonzusje, zou hiervan een duidelijk voorbeeld zijn. Nadat zij op zeventienjarige leeftijd in zijn armen stierf, kocht hij een graf naast het hare voor zichzelf (hoe zou zijn jonge echtgenote hierop gereageerd hebben?!) Hij zou haar ring dragen tot aan zijn dood en tot op het laatst door haar bezocht zijn in dromen. Toen zijn huwelijk tot een ondragelijke last werd, verweet hij zijn vrouw Catherine regelmatig haar vruchtbaarheid en betrok demonstratief een eigen slaapkamer.

Het argument dat Dickens Catherine wél zestien keer bevrucht heeft (10 geboorten en zes miskramen), verliest aan kracht als we bij dezelfde Paulus lezen dat hij weliswaar een tegenstander van het huwelijk is maar...’het is goed voor een mens, niet aan een vrouw verbonden te zijn, maar met het oog op hoererij moet iedere man zijn eigen vrouw hebben en iedere vrouw haar man. De man kome jegens de vrouw zijn echtelijke verplichtingen na en evenzo de vrouw. (Paulus, brieven Korintiërs.)

Dit alles overziende, is het niet onmogelijk dat Ellen Ternan niet zijn maitresse was maar dat zij zijn romantische hang naar de vrouwelijke zuiverheid bevredigde. Zoals hij –in onze ogen nogal gênant – bepleitte in zijn brief in de Times.

We zullen er nooit achterkomen en dat is misschien maar beter. Het staat wel vast dat een succesvol man in het Victoriaanse tijdperk zich vanaf een torenhoog voetstuk in allerlei bochten moest wringen om niet door zijn publick als verrader of hypocriet te worden ontmaskerd. En waarschijnlijk gold dat ook voor hemzelf; als intelligent man moet ook hijzelf de gapende kloof tussen zijn literaire en privé persoon hebben opgemerkt, zeker waar het de onverkwikkelijke afhandeling van zijn huwelijk en de Ternan affaire betreft. En hoe corrupt en hypocriet de tijdgeest ook is, ieder mens heeft momenten van onverbiddelijke eerlijkheid over zichzelf. Arme Dickens. En arme Catherine....

The subjection of woman: John Stuart Mill 1869

** Sir Charles Petrie: The Victorians 1969

Is Charles Dickens de uitvinder van onze huidige kerstviering?

Dick Kooiman

De Kerstverhalen van Dickens

Dickens en kerst zijn nauw met elkaar verweven. Dat blijkt ook in de *Pickwick Papers* (1837), ons “book of study” voor het jaar 2010. In hoofdstuk 28 van deze Papers lezen we hoe kerst wordt gevierd bij de Wardles in Dingley Dell, een groot familielandhuis dat het centrum lijkt te zijn van een ouderwetse landelijke gemeenschap in het graafschap Kent. Daar viert een tevreden gezelschap kerstfeest met hulst, groenversiering en mistletoe, dans en spel, in aanwezigheid van al het personeel. Mr Wardle zelf als “merry old gentleman” zingt een “Christmas carol”, terwijl buiten de winterkou heerst en een storm in de schoorsteen loeit. Op die manier, zo schrijft Dickens, viert de familie Wardle kerst, zoals zij dat altijd heeft gedaan, “from time immemorial”.

Christmas Eve at Mr. Roodle's.

Kerstavond op Dingley Dell

Onderdeel van de viering op die avond bij de Wardles is het vertellen van een “ghost story”. Die “Story of the Goblins who stole a Sexton” staat afgedrukt in hoofdstuk 29 van de *Pickwick Papers*. Dat verhaal gaat over Gabriel Grub, de misantroop die zich als koster op kerstavond mateloos verheugt op het delven van een vers graf en de lijkstiefte liefkozend zijn “Christmasbox” noemt. Grub heeft een onverwachte ontmoeting met een groep kabouterachtige geesten die hem verwijten dat hij het kerstfeest zo totaal negeert. Hij komt tot inkeer en verdwijnt vervolgens spoorloos (volgens sommigen naar de kerk in Bronkhorst waar het juist toen aan een koster ontbrak).

Al eerder, in a “A Christmas Dinner” dat in 1835 verscheen in de eerste serie *Sketches by Boz*, had Dickens zijn voorliefde voor kerst laten blijken. Dit artikel opent met de uitroep: “Christmas time! That man must be a misanthrope indeed in

whose breast something like a jovial feeling is not roused ...”. Het beschrijft een jaarlijks terugkerend familiefeest, compleet met kleine presentjes voor de kinderen en het personeel, een kerstkalkoen en een reusachtige pudding waar trots een takje hulst op prijkt. En terwijl de familieleden behaaglijk schurken rond de haard met gezang en spel (“your Christmas shall be merry”, schrijft Dickens), verschijnt onverwacht “poor aunt Margaret” die uit de gratie is geraakt door te huwen zonder toestemming en beneden haar stand. Na een moment van aarzeling wordt de arme Margaret met haar man geheel volgens de kerstgedachte door de hele familie weer in de armen gesloten en zo verloopt de avond “in a strain of rational good-will and cheerfulness.”

Later keert kerst als onderwerp terug in andere geschriften, waarschijnlijk in meest volmaakte vorm in *A Christmas Carol* (1843). Daar is het neef Fred die tegenover zijn oom Scrooge kerst een goede tijd noemt, “a kind, forgiving, charitable, pleasant time”, een tijd dat de mensen hun harten voor elkaar openen en elkaar aanvaarden als “fellow-passengers to the grave” en niet als “another race of creatures bound on other journeys”. Hier is Dickens eigenlijk zelf aan het woord. Bij Fred thuis vieren zijn familie en andere gasten vervolgens feest met muziek en spel en het karige maar hartelijke kerstmenu ten huize van de familie Cratchit wordt door Dickens met gevoel beschreven.

Het eerder genoemde hoofdstuk 28 van de *Pickwick Papers* begint net als het artikel “A Christmas Dinner” met een persoonlijke ontboezeming van Dickens. Als inleiding op de beschrijving van het kerstfeest in Dingley Dell noemt hij het eind van het jaar een periode van “hospitality, merriment, and open-heartedness”, een tijd waarin de verspreid levende familieleden weer bij elkaar komen in een “happy state of companionship and mutual good will” op een feest dat alle naties en culturen rekenen te behoren tot “the first joys of a future condition of existence, provided for the blest and happy”! Met deze persoonlijke woorden treedt Dickens zelf naar voren, maar zijn welgemeende vermaan is hier op een merkwaardige manier “out of place”. Het past eigenlijk niet in deze lichtvoetige roman die zich zo sterk bedient van de ironie en alles wat zweemt naar ernst doorprijkt en belachelijk maakt. Toch markeert juist dit hoofdstuk, aldus Michael Slater (2009: 89), het begin van die gangbare identificatie van Dickens met kerst die later met *A Christmas Carol* een stevig fundament zou krijgen.

The Man who invented Christmas?

De sterke verwevenheid tussen de persoon van Charles Dickens en de kerstviering in Engeland heeft geleid tot een interessante vraag. Een vraag die inmiddels in veel “Dickensian studies” is gesteld. Die vraag luidt: hebben bestaande feestelijkheden rond kerst Dickens geïnspireerd tot de geestdriftige beschrijvingen zoals wij die kennen uit de *Pickwick Papers*, *A Christmas Carol* en andere teksten? Of is het juist andersom: hebben zijn verhalen mensen er toe gebracht voortaan uitbundig kerst te gaan vieren waarbij de familie Wardle, neef Fred en de eenvoudige Cratchits als navolgenswaardige voorbeelden hebben gediend?

Peter Ackroyd lijkt weinig twijfel te hebben. Hij verklaart in zijn vermaarde biografie dat Dickens “almost singlehandedly created the modern idea of Christmas” (Ackroyd 1990: 34). In andere passages van zijn boek klinkt hij minder beslist, maar

niettemin spreekt uit dit citaat een gangbare gedachte die leeft onder velen, ook onder Dickensians. De moderne kerstbeleving of kerst zoals wij dat vandaag kennen zou vrijwel uit het niets in leven zijn geroepen door de teksten van Dickens. Die gedachte wordt versterkt door Dickens' tijdgenoot Thackeray die schreef dat *A Christmas Carol*:

“occasioned immense hospitality throughout England; was the means of lighting up hundreds of kind fires at Christmas-time; caused a wonderful outpouring of Christmas good feeling; of Christmas punch-brewing; an awful slaughter of Christmas turkeys; and roasting and basting of Christmas beef” (*Works* 13: 292, aangehaald in Parker 2005: 17).

Dat wekt de indruk dat hier iets heel nieuws gebeurde.

Eén van de eersten die Dickens de uitvinder noemde van de moderne kerstviering is F.G.Kitton, een “founding-father” van de Dickens studies. Hij schreef in 1903 in het tijdschrift *V.V.* een artikel onder de titel “The Man Who ‘Invented’ Christmas” en met die man bedoelde hij Dickens. Het werkwoord ‘invented’ staat weliswaar nog tussen komma’s, alsof de auteur nog een beetje met dit idee speelde, maar zijn artikel maakte veel indruk. Al eerder waren enkele schrijvers begonnen de gedachte te lanceren dat de kerstviering in Engeland het resultaat zou zijn van Dickens’ kerstverhalen en in 1906 drong dat geluid ook door in *The Dickensian*. Dat was met het artikel van een andere Dickensian, J.W.T.Lcy, onder de titel “The Apostle of Christmas” (*Dickensian* 2, 1906 pp. 324-26). *The Dickensian* was het jaar er voor begonnen te verschijnen.

De vraag of Dickens onze huidige kerstviering wel of niet heeft uitgevonden dient natuurlijk geen enkel nuttig doel. De vraag heeft, zoals dat in het wetenschappelijk jargon heet, geen maatschappelijke relevantie. Juist daarom is zij bij uitstek geschikt om door ons als Dickensians te worden besproken en bestudeerd. Maatschappelijke behoeften zijn immers onderworpen aan de grillen van de tijd, terwijl het bewonderend genieten van het werk van Dickens aanspraak mag maken op eeuwigheidswaarde.

Ik voel mij dan ook op geen enkele wijze gehinderd het vervolg van dit artikel te wijden aan juist die vraag. Daarbij maak ik in hoofdzaak gebruik van twee publicaties. Allereerst het boek van David Parker, van 1978-1999 curator van het Charles Dickens Museum Doughty Street 48, London. In zijn boek, dat als titel heeft *Christmas and Charles Dickens* (2005), zet hij kritische kanttekeningen bij de opvatting van Dickens als uitvinder. Het andere boek is van Les Standiford, een Amerikaanse schrijver die directeur is van het “Creative Writing Program at Florida International University”. De titel van zijn boek is ontleend aan Kitton: *The Man Who Invented Christmas* (maar zonder de komma’s) en de ondertitel klinkt als een creatief schrijfprogramma: *How Charles Dickens’s A Christmas Carol rescued his career and revived our holiday spirits* (2008). Het boek van Parker is vooral degelijk maar leest ook boeiend. Het werk van Standiford is vooral onderhoudend, maar is ook gebaseerd op grondige studie. Zij lijken in hun opvattingen radicaal te verschillen, maar bij nadere beschouwing vallen die verschillen mee.

Geschiedenis van de Kerstviering in Engeland

Parker als de meest degelijke van beide auteurs beschrijft de kerstviering in Engeland vanaf de middeleeuwen. Tot het einde van de 16^e eeuw, zo schrijft hij, vierden de mensen kerst vol overgave, zowel binnen als buiten de kerk. De nadruk lag op uitbundige maaltijden en feestelijke uitdossingen en versieringen. Dat vond plaats in grote feodale verbanden. Elke knecht en dienstmeid kon aanspraak maken op de gastvrijheid van de meester of landheer. In steden organiseerden gilden het kerstfeest waarbij ook het gemeenschappelijke de overhand had over de viering in huiselijke kring. Bij de verdere ontwikkeling van de middeleeuwse economie begonnen ook kleinere heren met kerst gastvrijheid te bieden aan hun personeel en bureu.

Aan het eind van de middeleeuwen gingen overwegingen van klasse zwaarder wegen dan die van gemeenschap en nodigden adellijke heren bij voorkeur hun sociaal gelijken of kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders bij zich aan tafel. Door de zwarte dood viel het bevolkingsaantal terug, kwamen betalingen in geld in plaats van feodale gunsten en nam de mobiliteit toe. In plaats van uitnodigingen kregen de armen op tweede kerstdag steeds meer giften uit liefdadigheid, zoals voedsel, brandstof en geld, verpakt in een doos (“boxing day”).

Bij het naderen van de 17^e eeuw nam de kritiek op de bestaande vorm van kerst vieren toe. Die kritiek was vooral afkomstig van protestantse fundamentalisten, beter bekend als de puriteinen. Die mensen zagen in de Bijbel, hun belangrijkste gids, geen enkele rechtvaardiging om kerst te vieren. Nergens in de Bijbel wordt immers over een kerstviering gesproken. De datum is volkomen willekeurig gekozen, de winternacht is een romantisch verzinzel en geen enkele evangelist rept ook maar van een kribbe met een os en een ezel.

De belangrijkste kritiek van de puriteinen richtte zich echter tegen het liederlijke karakter van de kerstviering waardoor het spontane volksfeest vaak uit de hand liep. Er was sprake van overmatig drankgebruik, van spel en gokken, van verkleedpartijen en seksuele uitpattingen, en van vermommen, inbraak en bewuste verstering van het decorum. Standiford, die het tot hertoe helemaal met Parker eens is, citeert een Anglicaanse predikant uit Newcastle die aan het begin van de 17^e eeuw het kerstfeest “a pretense for Drunkenness, and Rioting, and Wantonness” noemde (Standiford 2008: 107). In hun botte afwijzing van alle feestelijk vertoon school ook een verwerping van het feodalisme en alle normen die met het feodalisme verbonden waren. De puriteinen verzetten zich tegen alle gezag dat zich beriep op traditie en wilden zich alleen onderwerpen aan het gezag van de heilige schrift. Kerstliederen werden uit de erediensten geweerd als overblijfselen van vroeger heidendom (Parker 2005: 43ff.).

In het midden van de 17^e eeuw kregen de puriteinen de kans hun strenge opvattingen in de praktijk te brengen. Na een burgeroorlog (1642-51) kregen zij onder leiding van Cromwell de politieke macht en trokken zij ten strijde tegen de door hen verafschuwde traditionele gebruiken. De kerstdagen werden gewone werkdagen, feest vieren werd verboden en het bereiden van kerstpasteitjes werd strafbaar onder de wet. Veel kerken in die tijd hielden op 25 december hun deuren dicht, maar winkels bleven gewoon open. In 1644 besloot het parlement dat 25 december een dag zou zijn van vasten en berouw.

Zoals Washington Irving het Engelse kerstviereen zag

Deze periode was echter van korte duur. In 1660 vond de zogenaamde Restauratie plaats. Met de kroning van Karel II werd het koningschap hersteld, het verbod op kerstvieringen werd opgeheven en traditionele gebruiken werden in ere hersteld. Kerst bleef een zeer populair feest, maar het was wel veranderd. Het is vooral op dit punt dat de opvattingen van Parker en Standiford heel duidelijk uiteen lopen.

Parker erkent dat de maatregelen uit de periode van de republiek het kerstfeest een zware slag toebrechten. Maar hij merkt op dat de kerstviering in haar traditionele vorm al in onbruik raakte. In de 17^e eeuw begonnen steeds meer vertegenwoordigers van de elite afstand te nemen van hun vroegere verplichtingen aan de plattelandsgemeenschap en zich te richten op de stad, ook ten tijde van kerst. Daar

stond tegenover dat meer bescheiden, huiselijke vormen van viering opkwamen die hun centrum vonden rond de familiehaard. Dat was geen puriteinse overwinning op een meer wereldse beleving van het kerstgebeuren, maar een verschuiving van het feodale landhuis naar de burgerlijke woning. Ook zonder puriteinse invloed zou een dergelijke verschuiving hebben plaatsgevonden, aldus Parker. Mensen gingen kerst meer intiem vieren, thuis en in groepen die zij zelf verkozen. De beperkingen die de puriteinen aan de viering oplegden werden actief weerstaan en waren weinig effectief. Daarom concludeert Parker dat “Puritan measures were less effective, and the decline less dramatic, than is often supposed” (Parker 2005: 43).

Standiford daarentegen is van mening dat het heftige verzet van Cromwell en zijn zogenaamde “Roundheads” tegen de kerstviering wel degelijk blijvend afbreuk heeft gedaan aan de vitaliteit van het feest. Ondanks de Restauratie van 1660:

“by the late 1700s the holiday had become a pale shadow of its former self, cloaked in piousness, sometimes celebrated in public, but rarely at home, shorn of domestic application almost entirely” (Standiford 2008: 113).

Ook zijn suggestie dat kerst zelden in huiselijke kring werd gevierd verschilt opvallend van de conclusies van Parker. Standiford spreekt minder dan Parker over de grotere maatschappelijke ontwikkelingen, maar hij noemt wel de invloed van de Verlichting. Die zou de kracht van persoonlijke geloofssystemen hebben ondermijnd. Alleen in kleine dorpen en uithoeken van het Engelse platteland waar de Verlichting moeilijk doordrong zouden restanten van de pre-puriteinse kerstviering hebben voortbestaan.

In de periode tussen de republiek van Cromwell (midden 17^e eeuw) en de kerstverhalen van Dickens (midden 19^e eeuw) deden zich enkele belangrijke ontwikkelingen voor. Nieuwe vormen van landbouw vroegen minder arbeid, werklozen trokken naar de stad en het platteland verarmde. De afstand tussen het grote landhuis en het kleine dorp nam verder toe, vooral toen in de 18^e eeuw landgoederen werden opgekocht door mensen die rijk waren geworden in handel en industrie en weinig voeling hadden met de tradities van het platteland. Bij het aanbreken van de 19^e eeuw, aldus Parker, heerste er onder de aristocratie en hogere middenklasse een grotendeels onuitgesproken onverschilligheid ten aanzien van kerst, al werd enige liefdadigheid tegenover de armen, in de stad en op het land, niet vergeten. Op grond van uitvoerig onderzoek van de historische bronnen uit de 18^e eeuw stelt Parker echter vast dat kerst weliswaar veranderde en door sommigen werd verwaarloosd. Maar weinig van die bronnen van vóór 1800 “suggest it was in danger of being forgotten entirely. It was not. It was popular” (Parker 2005: 84).

Wat wel veranderde in 18e en 19e eeuw was de duur van de kerstviering. Waar de feestelijkheden vroeger tot de jaarwisseling konden voortduren, werd de viering nu bekort tot één of twee dagen. Dat kwam vooral door de eisen van de industrialisatie. De Factory Act van 1833 verklaarde voortaan alleen eerste kerstdag en goede vrijdag tot een verplichte publieke feestdag. En door de nadruk op het eigen huis in plaats van een gemeenschappelijke ruimte kregen vrouwen steeds meer een sleutelrol bij de organisatie van de vieringen.

Een andere ontwikkeling was de opkomst van de Evangelische beweging en de Romantiek aan het eind van de 18^e eeuw. Als reactie op de industrialisatie en urbanisatie legden deze twee bewegingen meer nadruk op intermenselijke gevoelens en waarden uit het verleden. Dat bracht aandacht mee voor oude gebruiken, vooral die op het platteland waar het leven meer menselijk leek dan in de groeiende stad. Auteurs als Walter Scott en Washington Irving schreven met enige weemoed over kerst als een feest dat in de moderne tijd gedoemd was te verdwijnen. Parker noemt die romantische notie niet accuraat als beschrijving van de bestaande praktijk en als verwachting voor de toekomst. Tegenover de grootstedelijke onverschilligheid inzake kerst maakte zich een sterke onderstroming voelbaar die ruimte wilde maken voor de smaak van de meerderheid van de bevolking. Wat nog ontbrak was een literaire neerslag van die nieuwe betekenis van kerst. Het is het grote belang van Dickens geweest om daarin te voorzien.

Standiford ziet in de gedachte van een verdwijnende kerstviering juist een bevestiging van zijn opvatting dat Dickens in de 19e eeuw iets heel nieuws moest uitvinden. Hij wijst er op dat er bij het begin van de jaren 1840 geen kerstkaarten of kerstbomen waren in Engeland, geen stil leggen van het zakenleven, geen orgie van kerstgeschenken en geen overmaat aan kerstnachtdiensten om de geboorte van een Messias te vieren. "In fact, ... , the holiday was a relatively minor affair that ranked far below Eastern, causing little more stir than Memorial Day or St. George's Day does today" (Standiford 2008: 104). Bovendien, zo voegt hij er aan toe, bleef kerst voor de Anglicaanse kerk verdacht als een overblijfsel van het vroegere heidendom.

Dickens' Eigen Kerstbeleving

De geschiedenis van de kerstviering in Engeland is natuurlijk heel belangrijk voor de vraag of Dickens met zijn verhalen het kerstfeest heeft uitgevonden. Minstens even belangrijk is het te weten wat Dickens zelf in zijn jeugd aan kerstbeleving heeft meegekregen. Parker heeft meer oog voor de context waarbinnen Dickens zijn romans schreef en is over die vraag dan ook uitvoeriger over dan Standiford. Hij schrijft:

"It was substantially his enjoyment since childhood of a key festival in the lives of most English people, that gave rise to the Christmas books, the Christmas stories, and the episodes describing Christmas celebrations in other works." (Parker 2005: 18)

Voor die conclusie heeft Parker alle teksten van Dickens over kerst uitvoerig gelezen en uitplozen. Op grond daarvan stelt hij dat Dickens heel goed op de hoogte was van de bestaande gewoonten rondom kerst. De beschikbare informatie geeft alle aanleiding te veronderstellen dat hij vanaf zijn vroegste jeugd vertrouwd was met kerstvieringen en er als jong volwassene geestdriftig aan deelnam.

Om één voorbeeld te noemen: twee voorgaande generaties van vaderskant behoorden tot een milieu dat het minst was beïnvloed door de gangbare onverschilligheid tegenover kerst. De grootvader en grootmoeder van Dickens werkten als butler en huishoudster bij de familie Crewe in Crewe Hall, een groot

landhuis in Cheshire. Daar werden kosten noch moeite gespaard voor verschillende activiteiten tijdens kerst, zoals gezelschapsspelen en amateur toneelvoorstellingen waar de bedienden en hun families ook bij werden betrokken. De vader van Dickens, John Dickens, groeide op in Crewe Hall totdat hij als negentienjarige jongen op voorspraak van Mr. Crewe een betrekking kreeg als klerk op het “Navy Pay Office” in Londen. Daarbij moet overigens wel worden aangetekend dat de Crewe familie wat deze gewoonte betreft behoorde tot een uitstervend geslacht.

De kerstverhalen van Dickens, zo vervolgt Parker, mogen de gezeten burgerij er toe hebben overgehaald weer vrolijk kerstfeest te gaan vieren, maar in Dickens’ eigen kring was een dergelijke terugkeer niet nodig. “The merry making had never been discontinued.” Ook de vroege jeugdherinneringen, zoals beschreven in “A Christmas Tree” (verschenen in *Household Words* 1850) zijn het beste te begrijpen door ze te beschouwen als herinneringen van Dickens zelf (Parker 2005: 114). En dat zijn Standiford en Slater helemaal met hem eens (Standiford 2008: 208; Slater 2009: 5). Tenslotte, wat de beleving van het kerstgebeuren zelf betreft, was Dickens zich zeer goed bewust van de religieuze basis van alle feestelijkheden. Het was voor hem meer dan een traditie alleen. Parker schrijft dat voor Dickens het kerstfeest een tijd was “for inward contemplation, self-discovery, and personal redemption”. Maar hij was vooral gericht op “a wonderful outpouring of Christmas good feeling” (Parker 2005: 53, 216). Standiford haalt met instemming ene Lord Jeffrey aan, die naar aanleiding van de publicatie van *A Christmas Carol* aan Dickens schreef:

“you have done more good by this little publication, fostered more kindly feelings, and prompted more positive acts of beneficence, than can be traced to all the pulpits and confessionals in Christendom since Christmas 1842.” (Standiford 2008: 160)

Slotopmerkingen

Is Dickens de uitvinder van onze moderne kerstviering? In hun antwoord op die vraag verschillen Parker en Standiford vooral in de invloed die zij toekennen aan het politieke interregnum van de protestantse puriteinen in het midden van de 17^e eeuw. Parker meent dat de aanvallen van de puriteinen op de toenmalige kerstviering weinig resultaat opleverden en kan dan ook wijzen op een grote mate van continuïteit. Standiford stelt dat de puriteinen het kerstfeest van alle glans hebben beroofd, zodat er een Dickens nodig was om iets geheel nieuws te creëren. Daarnaast weet Parker de veranderingen in de kerstviering in Engeland in een groter historisch kader te plaatsen, namelijk de overgang van een agrarisch feudalisme naar een industrieel kapitalisme. Standiford kent meer betekenis toe aan bewegingen als die van de Romantiek en de Evangelicals met hun hang naar vroegere organische verbanden. Heel kort gezegd houdt Parker meer rekening met de economie en kent Standiford meer betekenis toe aan de invloed van ideeën.

Op basis van een geduldige interpretatie van historische bronnen en Dickens’ eigen leven en werk komt Parker tot de conclusie dat Dickens de jaarlijkse kerstviering tot nieuw leven wekte onder een minderheid. Een dergelijke opwekking was niet nodig onder de meerderheid. In de 17^e eeuw waren de belangstelling en geestdrift voor

kerst bij sommige groepen afgenomen, maar bij de meesten bleven die gewoon voortbestaan. Dickens heeft daarom het kerstfeest niet uitgevonden, maar gereageerd op een oude en eerbiedwaardige traditie die nog steeds levenskrachtig was en die hij ook uit zijn eigen omgeving kende. Hij heeft zich niet alleen bij die traditie aangesloten maar die ook veranderd. Hij moedigde de gebruiken aan die door Thackeray zo prachtig werden opgesomd, “immense hospitality ... a wonderful outpouring of Christmas good feeling ... an awful slaughter of Christmas turkeys” (zie hiervóór pag.2). Door zijn geschriften maakte Dickens dat een bestaand en geliefd feest nog meer voor de mensen ging betekenen:

Dickens was ... not trying to rescue a festival all but defunct. He was responding to a surge of interest in it. His aim was to spread knowledge of festive customs among those eager to learn, to recommend customs which may have been rare, localized or half forgotten ... and above all, to counter an indifference which, for all that it was not widespread, was fashionable” (Parker 2005: 135).

Als wij de kerstviering bij de Wardles in Dingley Dell en *A Christmas Carol* willen zien als een nieuw begin op de Engelse rituele kalender negeren wij niet alleen het historische bewijsmateriaal. We lezen ook Dickens’ teksten op een volkomen verkeerde manier. Het nieuwe schuilt daarin dat een schrijver van Dickens’ statuut aandacht schonk aan de kerstviering onder de arbeiders en de lagere middenklasse en de feestelijke gebruiken onder die groepen zo nauwgezet en liefdevol beschreef. Slater komt wel enigszins in de buurt van Parker, als hij schrijft dat Dickens “was plugging into a great revival of interest in traditional English Christmas customs and festivities that had been in progress since the early years of the century” (Slater 2009: 89).

Standiford werkt, ondanks de veelbelovende titel van zijn boek, veel minder toe naar een afrondende conclusie. Ook hij vindt Dickens vooral origineel in zijn beschrijving van de kerstviering in uiteenlopende families. Volgens hem was Dickens er op uit om kerst te herstellen en niet te blijven treuren om het gestage wegwijnen van dit feest. De verschillende elementen van de kerstviering, zoals die bijvoorbeeld bij de Fezziwigs (*A Christmas Carol*), de Wardles en anderen staan beschreven, zijn geen bedenkzels van Dickens maar traditionele elementen die door hem tot nieuw worden opgepoetst. Het resultaat van die beschrijvingen was dat men het opnemen van die elementen ging beschouwen als noodzakelijk voor een gepaste kerstviering. Daarbij tekent Standiford aan dat het geven van geschenken, afgezien van de “prize turkey” voor de familie Cratchitt, nergens in de *Pickwick Papers* of *A Christmas Carol* voorkomt.

Als Standiford toch op de vraag naar Dickens’ betekenis voor de huidige kerstviering terugkomt, komt hij wel tot een opmerkelijke uitspraak. Hij begint met te stellen dat “No individual can claim credit for the creation of Christmas, of course – except, perhaps, the figure that the day is named for”. Maar Dickens heeft wel een heel belangrijke rol gespeeld in de transformatie van dit feest. Hij heeft vergeten

gewoontes nieuw leven in geblazen en andere elementen toegevoegd die bepalend zijn geworden voor de huidige feestdag. En dan vervolgt hij:

“Peter Ackroyd and other modern commentators have credited Dickens with having singlehandedly created the modern idea of Christmas, and if that is a grand claim, it is grounded in the facts. If Dickens did not invent Christmas, he certainly reinvented it” (Standiford 2008: 193).

En met de term ‘reinvention’ is Standiford haast onverwacht het standpunt van Parker dicht genaderd. In zijn ondertitel had hij het al over Dickens als de man die “revived our holiday spirits”. Parker heeft het eigenlijk over continuïteit ondanks verandering, Standiford over verandering ondanks continuïteit. De term heruitvinding overspant beide uitersten.

Er valt dus heel wat af te dingen op de stelling dat Dickens de uitvinder is geweest van de kerstviering. Daarmee rest de vraag waarom die gedachte zo lang, door zo velen en zo eendrachtig werd ondersteund? Parker denkt dat die gedachte behoort tot de categorie uitspraken die mensen graag horen en waar ze graag mee instemmen.

De literatuurcritici van de 20^e eeuw hadden veel respect voor taal maar koesterden tegelijkertijd ook achterdocht. Als taal iets lijkt te beschrijven is die taal vaak ook bezig te beïnvloeden. Vanwege die neiging van teksten om de lezer te misleiden ontstond de behoefte om een discourse te deconstrueren, dat wil zeggen een verhaal te ontleden om er een diepere bedoeling uit te halen. Parker en anderen noemen dat de “linguistic turn.” Wat vroeger werd beschouwd als een representatie en interpretatie van objectieve feiten, werd nu gezien als een intellectuele constructie, die niet op haar deugdelijkheid kon worden onderzocht, omdat zij zich altijd op afstand bevond van de objectieve werkelijkheid. Wat schrijvers willen opleggen aan hun tijd en hun lezers werd onderwerp van onderzoek. Dat betekende minder aandacht voor de persoonlijke context, de jeugd en omgeving van een schrijver om zijn werk te verklaren. De auteur bestaat in deze gedachtegang immers niet buiten zijn taal. “It is the writing which makes the author.”

Deze wending in de literatuurkritiek maakte het gangbaar om te spreken van ‘invention’, uitvinding. Vanaf de jaren 1930s werd het een teken van intellectuele stoutmoedigheid om je bezig te houden met begripsveranderingen die zouden zijn opgeroepen door teksten en om te spreken van uitvinding als het ging om zaken die altijd als vaststaand en onaantastbaar werden beschouwd. Dat gold voor een indrukwekkende lijst van onderwerpen: de uitvinding van mannelijkheid en vrouwelijkheid, liefde, identiteit, de natiestaat, de geschiedenis en ga zo maar door.

Kitton was in 1903 zijn tijd ver vooruit, maar hij sprak tot de verbeelding van volgende generaties. Na hem is er veel gedacht en geschreven over de manier waarop Dickens het denken van de mensen over kerst beïnvloedde. Maar Parker moet niets hebben van dit zogenaamde reductieve begrip van literaire teksten. Het uitvinden van kerst kan nog worden afgedaan als tamelijk onschuldig, omdat het Dickens er om ging zijn lezers aan te moedigen tot kritiek op “the Treadmill and the Poor Law” en tot liefdadigheid jegens de armen. Maar er is ook een stroming in de literatuurkritiek die aan teksten een verborgen agenda toeschrijft die moest worden

afgekeurd. Literatuur, zo wordt dan geredeneerd, is een instrument in handen van de heersende klasse die haar ideeën wil opleggen aan minder machtigen door het uitvinden van grote verhalen. De uitvinding wordt dan gedacht eigenlijk een rookgordijn te zijn.

Parker is niet uitgegaan van de gedachte dat het voldoende is de teksten te bestuderen en dat de auteur samenvalt met zijn geschriften. Hij heeft heel zorgvuldig de biografie van Dickens bestudeerd en onderzoek gedaan naar de tijdsomstandigheden waarin Dickens werkte. Hij geeft, net als overigens Standiford, zij het op een andere manier, alle aandacht aan wat heet de persoonlijke context. Volgens Parker kwam Dickens' belangstelling voor kerst voort uit een fascinatie met een populaire traditie. Standiford gaat uitvoeriger in op de benarde financiële omstandigheden van Dickens die hem noopten *A Christmas Carol* te schrijven, "to rescue his career." De gedachte dat Dickens eigenhandig onze kerstviering heeft uitgevonden is zeer verleidelijk en klinkt ons als Dickensians natuurlijk plezierig in de oren. Maar ook zonder die aanspraken zullen wij onverminderd blijven genieten van zijn kerstverhalen.

Literatuur:

- Ackroyd, Peter *Dickens*. New York: HarperCollins, 1990
 Parker, David *Christmas and Charles Dickens*. New York: AMS Press, 2005
 Slater, Michael *Charles Dickens*. New Haven and London: Yale University Press 2009
 Standiford, Les *The Man Who Invented Christmas: how Charles Dickens's A Christmas Carol rescued his career and revived our holiday spirits*. New York: Crown Publishers, 2008

The Household Narrative of Current Events 1850

Monthly Supplement to "Household Words" conducted by Charles Dickens
 From the 29th SEPTEMBER to the 28th OCTOBER [price 2d.

Foreign Events

The opening of the States-General of the Netherlands took place at the Hague on the 7th by the King in person. The speech from the throne announced that the relations of the country with all foreign powers were satisfactory, and as regarded the Duchy of Limburg the difficulties which had arisen from the convulsed state of Germany were in course of arrangement by such negotiations as would best suit the interest and honour of the Low Countries. Trade was described as prosperous, and flattering hopes were put forth as to the future effects of the new navigation laws. The financial situation was satisfactory; the expected excess would cover the deficiencies left by the preceding year.

Household Narrative startte in 1850 en is tot 1856 uitgegeven. Het bevatte rubrieken als: The Three Kingdoms, Narrative of Politics, Law & Crime, Accident & Disaster, Social Sanitary & Municipal Progress etc en behelsde een zakelijke aanvulling op het reguliere Household Words te zijn.

**A Dutch Dickensian's Journey through Dickens's Country.
In two parts by Ton Vroom**

**First part: Eastbourne: 104th International Conference of the
Dickens Fellowship:
The Theme: "People mutht be amuthed"**

There is no known record, till this moment, of Charles Dickens visiting Eastbourne. So it is easy for a Dutch Dickensian to feel at home in such a place... From 21 till 26 July the Annual Conference of the Dickens Fellowship was to be held in the Chatsworth Hotel in the same city, the Chatsworth is a very nice post Victorian Hotel with a splendid view on the pebbled beach.

The delegates, 150, came from all over the world except Antarctica; unfortunately there is no Branch in that remote continent. The objectives of the Annual Conference are threefold:

To stimulate and broaden the knowledge of Life & Works of Charles Dickens by way of lectures;

To entertain the delegates in a Dickensian way;

To make excursions to well-known or less-known Dickensian sights and places.

Of course everything in a most becomingly way with excellent victuals and fine beverages.

In short, nothing, in the eyes of the organizing committee of the Eastbourne Branch of the Dickens Fellowship, was good enough for the right hearted Dickensian delegates to let them feel at home!

Chatsworth Hotel Eastbourne

The Lectures.

The Keynote speech from the President Mr. Grahame Smith was planned for the Wednesday evening. But the British railways did not agree with that suggestion so this speech was delayed till Thursday evening. But happily there was the Lady Mayor of Eastbourne in full regalia who made an interesting speech about projects for poor and disabled persons in Eastbourne. The first real lecture was on Friday morning.

The Mayor in full regalia

Professor John Bowen: "Philothophy of the Thubject", .

A lecture about the not so hidden philosophy in 'Hard Times'. Facts versus Meaning; Knowledge versus Understanding. Culminating in the discussion about marriage between Father & Louise, Mother only worrying about how to address Mr. Bounderby the future husband of Louise. The heart of Louise lost in submissiveness, lost love ,wasted life. The circus horse of Sleary versus the Horse Powered Steam Engines; the discussion between Mr. Sleary and Mr. Gradgrind about dogs: Sleary: "Thquire, you don't need to be told that dogh ith wonderful animalth." "Their instinct,"said Mr. Gradgrind , "is surprising." "Whatever you call it- and I'm bleht if I know what to call it"said Sleary, "it ith athtonithing. The way in with a dog'll find you – the dithanthe he'll come!"

By way of setting against each other different opinions and descriptions Dickens, as it were, forces us to realise for example that feeling is a fact but facts are no feelings because they do not show us the inside of our fellow human and other beings.

And much more in the chapter named "Philosophical". Giving names to the chapters was an afterthought, in the original text in Household Words the chapters have just Roman figures.

Mr. Michael Madden LLB: "The Lawyers not mentioned by Dickens".

Of course the law has changed since Dickens's times but not as much as he hoped for. There is an amazing lot of resemblance between legal proceedings then and now. The importance of the "Law" as it was in the 19th century, was emphasized by the immense growth of the railroads, the expansion of the towns and the continued industrialisation. Expropriations and bankruptcies were daily routine and Chancellery took a lot of time, work and money. In every case everything, every detail, every time a case was down for hearing, had to be scrupulous examined before a conclusion could be formulated, as in Jarndice vs Jarndice. So Law became the most expanding business of London. It costs then and now a lot of money to get your Right, as Dickens experienced in his lawsuits against piracy. And winning was not the same as getting your losses paid for. A modern example: a very large ship owning international company sends a ship with polluted waste to Africa, to a third world country, the waste is dumped and a lot of people were seriously ill, a lot died. After some years of proceeding there is compensation for the victims for an amount of about £4,500,000 ; the costs of the lawsuits and other legal actions of the firm against the claims of the victims, are about £105,000,000. Jarndice & Jarndice all over again!

Professor Jacky Bratton: Dickens as 'Stage Writer/Director'.

At the age of 21 Dickens would have liked to be on the stage as a professional actor. But a heavy cold made it impossible for him to speak on the day of his audition and so he choose for a carrier as a writer. But the stage, playing and directing was a very important part of him. He loved to go to the theatre and he loved to be on stage with his friends in amateur productions. In most of his later houses he had actually a small theatre where were played all kind of plays. His novels, especially his early one's, are full with dialogues which seems to be written for the stage. And from Pickwick on there were a lot of stage productions of his novels. Some with his

consent many without it. But he loved it and he went to most of them. In 1858 he writes to Forster that in his opinion every writer should have to write for the stage. He was his own director in the famous rounds of performances of doing his own novels on the stage.

The stage adaptations of his novels are still played, especially in December. Next to Shakespeare Dickens is played second most in Great Britain. And of course there are the very popular the television adaptations of his novels.

Professor Tony Pointon: 'Dickens & Debt'.

In Trevelyan's Illustrated English Social History in four volumes only a very small part is devoted on the theme of debt. And yet it is and was a very common thing to have debts and to cope with them especially for women. They had to cope with everyday life and money was scarce at the end of the week. In the two prints of a pawnbroker shop we see mostly women: The pawnbroker shop in the Sketches 7:2; in Martin Chuzzlewit 3:4. Many a time we meet debtors but also pawnbrokers in Dickens novels: Pleasant Riderhood as a part time unlicensed pawnbroker; Ralph Nickleby in the case of Mantallini; Mrs Micawber who also sends David to the pawnbroker shop; to name a few cases. Debt was not really accepted, The Lamml's who went for a way of life based on debts, were the exception, it was not done to have debts and for most of the people it was a dishonour not been able to pay one's debts. But in the novels as well as in his daily life debt was a common thing for Dickens. His father made debts for he was sure his famous son would pay them. Dickens did not like that at all so in the forties he published an advertisement to tell all and sundry that he accepted no longer any responsibility for the debts of anybody with the name of Dickens. Also other novelists used the theme of debt. As W.M. Thackeray in Vanity fair where the life of Becky Sharp and her husband are entirely based on debts.

Dr. Joanne Eysell: 'The Ghost of Familiar Things Past'.

Most of the time we do not realize how household life, public health and sanitation have changed since Dickens times. Perhaps time travellers from the 19th century would be surprised by the smell of petrol in our cities but we, in the other way around, would be sick by the stench of any larger city. Lack of a sewer system, the excrement's of thousands of dogs & horses; slums with the filth of ages in and around them, no bathing facilities for most of the people, the sulphured smoke of cheap fuel like peat and brown-coal and that all together made an unbearable stench. In London the situation was worse then elsewhere on account of the Thames. The Thames is a tidal river so high tide brought back all the filth that low tide would have swept to the sea, the filth produced by a city of more then 3 million people was too much for the tides being washed away to the sea. The smog was a special product of London: the city lies in a kind of natural bowl with the Thames as bottom and the houses as sides. Lack of sanitation, overfull cesspits, dense smoke of cheap fuel, excrement's of thousands of beasts produced a kind of black fog that only a very strong wind could blow away. In the spring of 1858 the stench was so heavy that Parliament was unable to meet, the buildings too near the Thames. The orientation of the Thames is more or less East-West so the east wind brought the stench back to the city: the bad East wind in Bleakhouse!

Dr. Tony Williams: 'Block and Dolby: Managing Dickens's Public Readings'

Both men were very important to Dickens because both excelled in organizing his public lectures. Organizing his lectures meant not only that everything went on as smooth as possible but also that the largest number of paying visitors was reached. This aspect of a 'greedy' Dickens was omitted from earlier editions of his letters. For example in the letter of 26-2-1869 to 'my dearest Georgy' the amount of £300 was not mentioned in the 1893 MacMillan edition of his letters edited by his sister in law and his eldest daughter.

Everything had to be perfect when he gave his lectures, from the gas lighting to the echo in the audience. Organizing meant publicity, availability of tickets, maximum of seats in the audience and a perfect timing of the lecture. The book that Dolby wrote: Charles Dickens as I knew him, 1885; gives us a good insight how things went and how Dickens interacted with his staff and public. Also it tells us about the complications Dickens had with the New York tax collectors and Dolby makes clear what the earnings were of Dickens with his lectures in the States

Professor Jenny Hartley: 'What happened to the Urania Cottage Women?'

In the book about Urania Cottage: The House of the Fallen Women; Jenny Hartley describes the role of Dickens in relation with Urania Cottage, his work, the selections he made and the progress of the women in the house. Urania Cottage in Shepherd's Bush, a place long gone, was financed by Mrs. Angela Burdett Coutts, a philanthropist and one of the richest woman in Dickens England. In her lecture Jenny Hartley described her research for what happened with the women after they left Urania Cottage. They went mostly to the Cape colony and to colonies in Australia. Some of them did very well and Jenny Hartley did actually meet some of the descendents of the Urania women. Quite an interesting piece of rehabilitation of which Dickens was the founding father. In one of his longest letters, 26-5-1846, that happened to be preserved, he describes in extensive to Mrs. Angela Burdett Coutts the outlines of Urania Cottage. He wrote about 500 letters to her and also he did write in Household Words about his project: Home for Homeless Women, VII, 169-175, April 23, 1853.

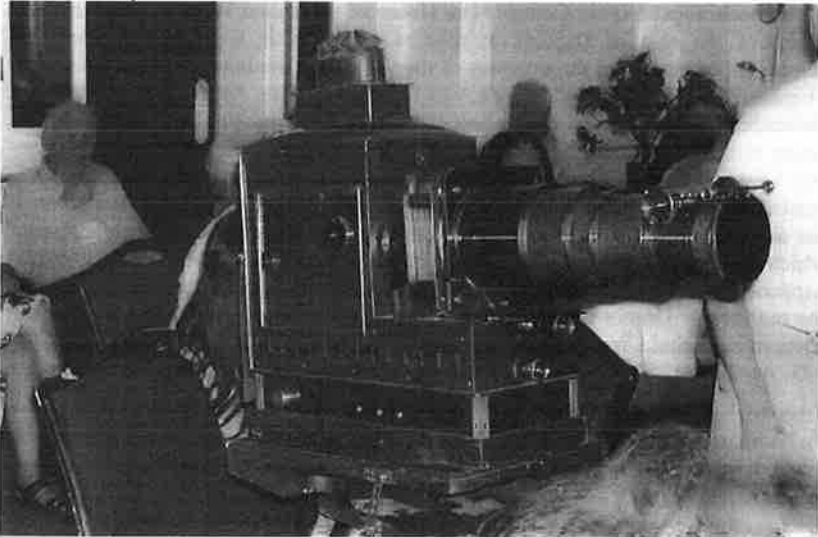
Toast to the Immortal Memory by Michael Slater.

To be honest to the opinion of many guests this was not the most excellent toast ever made. It was a challenging toast, challenging about the many ways Dickens has tried to keep everything of his personal life out of sight. And there is, of course a great discrepancy between his outspoken wish for a biographer in the person of John Forster and keeping out of sight and of the record what had happened in his personal life. In short: it is easy to write a idolizing hagiography as happened in many aspects also by Forster and it is much more interesting and of course difficult to write a balanced biography about work and life with all the facts of life without a moralistic point of view. Especially about his relations with women and of course also his relation with Ellen Ternan. As a writer of one of the greater biographies of Dickens Slater has a right to discuss the way a biography has to be written.

The Entertainment.

Cedric Dickens, voice, & Liz Hayes, piano, acted in concert on Thursday evening. They gave us the Kinderszenen of Robert Schuman. Alternatively piano by Mrs. Hayes and Mr Dickens telling appropriate stories from the novels of his Great Ancestor. Mr. Dickens has a good performance and he had chosen nice parts of David Copperfield, Oliver Twist, Christmas Carol and Great Expectations to accompany the beautiful played 13 pieces of Die Kinderszenen.

On Friday evening the organizing committee had for us a real Victorian pastime: a Victorian Slides Show with a mighty Microscope (see the picture in The Dutch Dickensian Volume XXX, 2010, No 71.). Such a piece of old-fashioned handcraft has to be operated by two persons as it was by Mrs & Mr Thelma and John Burgess. The slides were beautiful, it is hard to realise that all were hand painted, with one-hair brushes. Some examples: a landscape with a mill with turning wings, a large cat with moving eyes, Grimaldi with changing eyes, the donkey ride of a lady on a kicking donkey, a show of the highlights of Martin Chuzzlewit and at last a snoring giant with a mouse that jumped in his throat. The slides were all of the Victorian age some as old as from 1825! They were always very expensive they cost from £1 to £10 when they were made!

The Music Hall was brought to life on Sunday evening. Mrs. Romy McCabe sang in Victorian dress Victorian songs assisted by Mr. Cliff Bendall with comic scenes and his Music Hall voice accompanied by Mr Jan say on the pianoforte. But also other performers as Mr Malcolm Andrews & Mr. Allen Clack with a comic act. Mr. Tony Pointon with his song from the Great Duke's, Wellington, time. And a Mrs. Gamp performance by Mrs. Susan Healey. In short a very entertaining evening, when asked by the organizing committee if we, the delegates from the Haarlem Branch

had nothing to offer in the way of a song or a ballad, your scribbler had nothing else to offer then: Frisia Non Cantat.

The Excursions.

Thursday was the day of excursions. First to the Dickens World in Chatham, for pictures etc have a look on www.dickensworld.co.uk If you are accustomed to this kind of amusement than it will be a very nice experience. To say the truth it was a very nice experience. In some ways they have tackled the problem of how to get young people interested in Charles Dickens, his time, his life and his works. When we were there an abridged Tale of Two Cities was played by a small group of artists. The audience existed mainly of a couple of school classes, young people. The play had the audience in its grip. Afterwards the youth told me that they loved the play and they were interested to hear more from Dickens. So if this is the way then it is a better way than starting with thick books.

Afterwards we went to Gad's Hill Place. Nowadays it lodges a private school. It has still some authentic parts from the time Dickens lived there. For example the conservatory the glass house, finished in may 1870, the floor is from a design of Dickens. And of course the library, his books are gone but the door with the wooden dummies are still to admire with inspiring titles as: Hansard's Guide

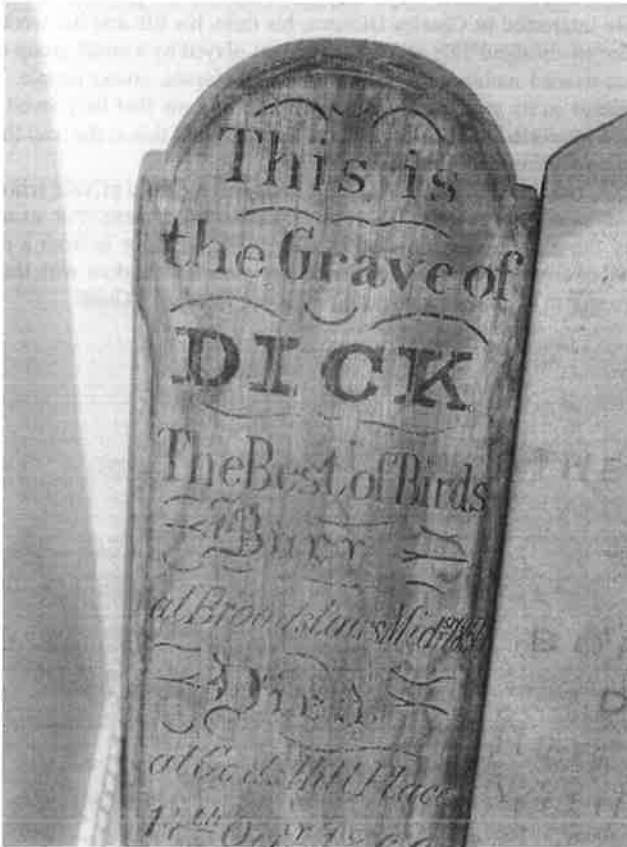
Gad's Hill Place
(As it appeared in Dickens's time)

According to F.G. Kitton: Gad's Hill Place as it appeared in Dickens's time

From Charles Dickens, a Critical Study, by George Gissing; with Topographical Illustrations by F.G.Kitton, 1902: On the main road to Dover, at a point about three miles on the London side of Rochester, stands a red-brick building which, by reason

of its homely appearance and picturesque surroundings, cannot fail to attract the attention of passers-by. Erected in 1780, the house (familiar as Gad's Hill Place) with its bay-windows overlooking a shady lawn, and its roof surmounted by dormers and quaint bell-turret, constitutes a striking object in the landscape. Dickens purchased the house and grounds in 185, from 1858 till 1860 he used it as a summer residence, from 1860 till his death in 1870 he lived here.

There are some relics from Dickens's time. One of them is the famous door with the books that are only wooden dummies with titles as: Life of a Cat, nine volumes.

The wooden plaque of the last raven of Dickens
An other relic of Dickens's time.

The guide told us that possibly in 2012 Gad's Hill Place will be refurbished as a Museum, the school has sold the property and there are already plans for new building.

Because, so to speak, 'my little reason' took the trip through the house with an other guide we both heard a different story about the exact place where Charles Dickens is

to be said, had died. In the story of guide 'A' Ellen Ternan played her part during the last days of Dickens. Guide 'B' denounced the role E.T. should have played in the life of Dickens. Both guides were women but there was a difference in age, guide 'A' was younger.

Coat of arms of William of Orange

On Friday the busses brought us to Pevensey, a small village near Eastbourne. The name Pevensey means island or marsh of Pefen or Peofena, a Saxon, of whom nothing is known; he was probably the head of the family or tribe which first settles in Pevensey. We visited there the impressive remains of a Roman Castle. Dickens liked the remains of the Romans. Not only those in England but of course also what he saw in Italy, see his travel novel Pictures of Italy. In David Copperfield for example, he described the many times he made use of the old & cold Roman Bath in Strand Lane, nowadays Surreystreet, London.

Pevensey has a very nice Townhall: the Court House, once the smallest Town Hall in England. With on the ground level a neat little prison just for one. The exercise yard measured 6 by 7 feet. On the first floor the court room of 18 by 14 feet. The court had the power to impose the maximum sentences, including the death penalty. Remarkable that justice was done under the device of the Oranges: Je Maintiendrai. The conclusion of this interesting afternoon was a High Tea with scones, fruit preserves and clotted cream, delicious!

THE ROYAL PAVILLION
Brighton
SUSSEX

The Pavillion around 1850

Brighton was visited on Saturday afternoon. On the way to Brighton the bus driver asked our attention for the great man of Wilmington: a large, much more than life, rock design of a man on one of the hill slopes of the Seven Maidens., the white cliffs between Eastbourne and Brighton. This man was probably made in the 18th century alike to the other more than life large prehistoric (?) examples like Cerna Abbas

The Royal Pavilion was there for sightseeing, a very special architectonic palace, built in the Taj Mahal style for the Prince Regent in the beginning of the 19th century. King George III was declared insane in 1811 and his son was Prince Regent till 1820. In that year George III died and the Prince Regent became George IV. The Pavilion is furnished in an exuberant Regency style.

And Brighton has a Pier, for a touch of Englishness, just have a walk on the Pier: an amazing lot of food & drink shops, the whiffs of confectionary's mix with fresh cooked shrimps together with the delicious aroma's of all kinds of beer, ale's and cider, a lot of bucket shops and a very large fair!

The gold and jewellery shopping centre is situated in a part of the old town: the Lanes with many small streets. If you have enough money you are able to buy there nice trinkets

“geen een nog onder tafel, neen allen nog present!”
 Brother- & sisterly intermezzo in The Dutch delegation.

The Victuals.

An full English Breakfast is quite an experience: hash browns, scrambled eggs, bacon, beans, sausages, buttered toast, kippers, fresh fruit, all kind of cereals and the or coffee or juice enable a human being to cope with even the most eventful day. Of course such a breakfast is absolutely no obstacle for a healthy luncheon of varied cold meats, fruit salads, tabouleh, cheeses etc. etc. Dinner is easy, for you have had an interesting excursion. Also a pint of the best stimulates the appetite. Ales as there were: Green King, Masterbrew, Ruddles Best, Black Sheep, Bombardier, Directors, Abbot Ale, Hobgoblin, Speckled Hen etc. etc.. Strange that there are on the continent ignorants who are believing that food is not as good in England. The menu of the banquet of Saturday evening is showed below.

Smoked salmon, prawn & asparagus salad
 Baked Supreme of Chicken Wrapped in Bacon & Served
 with a Cranberry & Port Sauce
 Spinach & Mascarpone Lasagne for the Vegetarians
 -Musical Interlude-
 With harp, Flute & Voices by Uditā & Magdalena
 Fresh Cream Raspberry Pavlova drizzled with Chocolate Sauce
 Cheese & Biscuits
 Coffee & Mints

George Whitacker from Niagara & our hostess: Maggie de Vos attending the banquet

The Evensong

Evensong was and is always part of an annual conference. For a person with a humanistic view on life church going is not a weekly business. But it was an interesting experience to hear Dickens from the pulpit.

Especially because one of the chosen texts was from Bleak House the scene were Mr Chadband is preaching to Jo the crossing sweeper, Chapter 25, paragraph 23 etc.

The Annual General Meeting

In some aspects the main event of the conference, this year a main issue was the rise of the membership fee from £ 14.50 to £17.00 and the subscription of the Dickensian from £ 12.00 to £15.00. Some good news: London Special, communication for Branches between Branches is on line: London Ivy: www.dickensfellowship.org/london-ivy.html or write for a subscription to stephenjarvis@hotmail.com .

Good news for the interested reader of Household Words and All the Year Round, in 2012 they could be read and searched on line.

Depart

And so, on Monday morning we parted from a very pleasant & entertaining conference, applause, hiep hiep hoera!!! for the organizing committee of the Eastbourne Branch, especially for Mrs.Maggie de Vos!!! naturally after a nice, English breakfast!

Second Part: wanderings through Dickens Country

Birthplace of Charles Dickens

1905

Birthhouse of Charles Dickens around 1905

Portsmouth

7 February 1812 Charles John Huffam Dickens was born in Mile End Terrace, Landport, nowadays 393 New Commercial Road Portsmouth (see picture above) The premises of his birth house are on show and it makes a very nice visit. The

rooms are furnished with Regency objects and of course also reminders of Charles Dickens himself. The Dickens family lived in that place till the end 1812, the financial problems of the father, John Dickens, pressed them to move to a cheaper lodging. As the crow flies it is a short walk from the old Waterfront where many buildings, docks and ships, for example The Victoria, the largest ship of the line ever built in England, remind you of the times that John Dickens worked here for the Pay Office of the Navy. The modern entry is situated in the basement where the kitchen and scullery was. The parlour and dinner room are on the ground floor, two bedrooms upstairs and the attic was for the maids. The house is in the beginning of the seventies of last century beautiful refurbished. Actually you have the impression that the Dickens family can return every moment and feel at home. It is difficult to understand with our standards of sanitation that in those times there were living two parents, two small children: Fanny & Charles and two maids without any sanitation other than the pump in the street.

In the basement, former kitchen the original cupboard is still surviving, it is part of the wall and connected to the neighbour house. A lot of keepsakes that Georgina Hogarth inherited from Charles Dickens are on display. The books and other memorabilia are in the Portsmouth Central Library Dickens Collection.

The old seafront of Portsmouth breathe a very fine atmosphere and the Whitebait with Scrumpy Jack Cider is delicious. In short a good place for the bicentennial birthday conference in 2012! For more information about the bicentenary: www.Dickens2012.org

And, remember in 2012 the Annual Conference of the Dickens Fellowship will be hold in Portsmouth! The ambiance is terrific and a astonishing lot to see!

Salisbury & Bath

Salisbury is the city of Martin Chuzzlewit and you are able to recognize the buildings Mr. Pecksniff liked to copy.. And, for sure, Salisbury has a beautiful cathedral. From Salisbury to Bath is just a short drive. And Bath is in some ways still Pickwickian. The Pump Room above the remains of the Roman Baths is impressive, the high tea more then excellent, the museum beneath the Pumproom wich shows the original , Roman foundation is a masterpiece of interwoven old and new architecture. Mr. Pecksniff had nothing to do with that construction!

Bath has a very beautiful end 18th century architecture and if you walk on The Royal Crescent it is quite simple to imagine Mr. Pickwick taking his hat for Mrs. Jane Austen.

Broadstairs

Charles Dickens loved this English Watering Place. The first time he went there was for a summer resort holiday in 1837. He loved it, the atmosphere and taking a sea bath as he was used to taking cold baths.

The house were he, his family and his friends took lodgings. has a long history as an important Dickens remembrance place. The house he took lodgings in 1837 has long been gone but in 1839 he came back and that place is not only immortalized in David Copperfield but it is the actual museum. If you have a look from the window in the room upstairs you see the same scenery as Charles Dickens saw when he was

there. If you look very well and have good ears you are able to see the donkey's and hear Mrs Trotwood screaming at them.

Have a look in David Copperfield, turn over the leaves till you are at the picture engraved by Phiz of David telling his aunt that he is her nephew and you are back in Broadstairs.

In front of the Dickens Museum in Broadstairs

There are also a lot of people who have the opinion that somewhere there in the neighbourhood is the original for Bleak House, they are of course dissenters. A nice story of that house was told at the AGM. The present day owner has painted some outside walls in a different colour then the original, of course forbidden, restoration to the old colours will cost him a fortune. He has the intention to make a kind of Dickens memorial Hotel of the place where for more then £200 the lover of the Dickensian past is able to put his head on a pillow in a room where Dickens ever slept.

Out of the reprint of "Our English Watering Places, HHW 1852" is taken the following sentence:

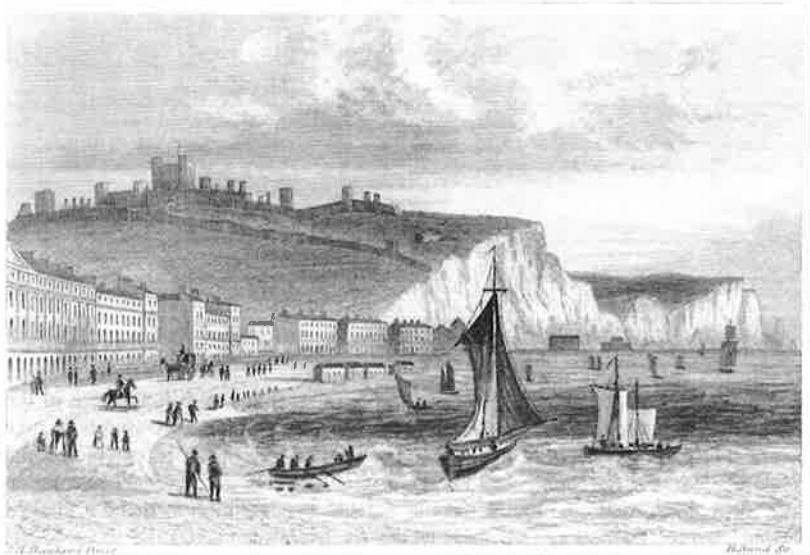
Charles Dickens wrote "Our English Watering Place in 1851. He had come to stay in Broadstairs in 1837 when he was twenty-five and already famous with "Pickwick Papers," the first of his novels, appearing in fortnightly parts the year before. He was to return again and again. After lodging first at 12, High Street, where he worked on

“Pickwick”, he took a house which is now part of the Royal Albion Hotel, where he finished “Nicholas Nickleby”. He also stayed at Lawn House (now Archway House), where he wrote part of “Barnaby Rudge” and finally at Fort House where he spent the majority of his holidays in Broadstairs and wrote part of “American Notes”, “David Copperfield” and “The Haunted Man”. It was Fort House, now known as Bleak House, on his long holiday in Broadstairs that he wrote “Our English Watering-Place”, published in 1852 and to stand as a permanent reminder of his affection for the town.

Nowadays the Broadstairs Dickens Museum is beautiful kept by Mrs. Lee Ault.

Dover

Start and finish of this trip through Kent, Sussex, Hampshire, Wiltshire & Somersetshire. The weather was very fine. There was an awful lot to see. People were very friendly the exception some mad car drivers. English food is delicious, especially sea food. But do not forget Dover! For instance, if you are in the neighbourhood of Dover make a trip to the Coastguard between the bottom of the hill and the deep blue sea in St Margaret’s at the Kliffe. Ask there for fish & ships and your palate will never forget this celestial experience.

DOVER.

From the Beach

1841

Dover at the times of Charles Dickens

The outline of the Norman Castle with at the right the remains of the Roman Phare. The Tunnels and block-houses, the defences of the Battle of Britain are not visible.

Dickens en zijn biografen.

Guus de Landtsheer

Inleiding

De gedachte aan een serie artikelen over de Dickens-biografieën is er één die al geruime tijd bij de redactie leefde. Geruime tijd, omdat we ons terdege bewust waren dat dit onderwerp niet iets is dat je in je eentje snel afhandelt. Er komt veel leeswerk aan te pas en nadenken over de voornaamste vraag: wat willen we ermee? Vertellen wat de verschillende biografen over Dickens te berde brengen is niet zo'n goed idee, want dan is het zinvoller om deze boeken zelf te lezen. Overigens, waarom zou je eigenlijk een biografie over Dickens lezen? Geniet je minder van, zeg maar, de Pickwick Papers als je niet weet dat dit zijn eerste echte doorbraak was en dat hij het boek al schrijvende componeerde? Of dat hij uit eigen ervaring sprak toen hij Samuel Pickwick naar de debtors prison stuurde? Het beantwoorden van de eerste vraag is dus niet eens zo gemakkelijk. Laten we het er op houden, dat er vele antwoorden op mogelijk zijn, die afhankelijk van de smaak van de individuele Dickensian, meer of minder waardevol zijn.

Het lezen van meerdere biografieën na elkaar moet een meerwaarde hebben boven het lezen van één enkele. Je zou zeggen dat dit je kennis over de hoofdpersoon vergroot, maar dat is slechts ten dele waar. De laatst verschenen boeken bevatten meer en betere informatie dan de eerste. Pas nadat de brieven van Dickens zijn uitgegeven en pas nadat het beroemde of beruchte agendaatje met de verwijzingen naar Ellen Ternan is gepubliceerd hebben de auteurs min of meer vaste grond onder de voeten gekregen en is er een hoop giswerk en foute informatie verdwenen. Het lezen van de voor die tijd verschenen werken moet dus een toegevoegde waarde hebben. Die waarde is denk ik gelegen in het feit dat een biograaf in zijn boek niet alleen informatie verschaft over zijn onderwerp, maar bewust of misschien nog meer onbewust ook het nodige over zichzelf en de tijd waarin hij leeft verschaft. Historici noemen dit standplaats- en tijdgebondenheid. Het onderwerp is nu niet meer de diamant waarvan we al draaiende de verschillende facetten in het licht weerkaatst zien worden, maar we laten er nu in de loop van de tijd ook verschillende kleuren licht op schijnen. Nu we dit beeld helder voor ogen hebben kunnen we ons onderzoek starten. We weten nu dat we ons bewust moeten zijn van feiten, meningen en personen, maar ook terdege op de factor tijd moeten letten.

Dit soort gedachten op papier voorkomt dat het biografie-project een ongeleid projectiel wordt. Met een doel dat ons duidelijk voor ogen staat weten we waar we naar op zoek zijn en zullen we ons niet door de diverse biografen op sleeptouw laten nemen. Mocht u na deze inleiding geïnspireerd zijn ook een biografie onderhanden te nemen dan is dat voor de redactie zelfs nog een extra voordeel. U begrijpt dat wij hier in alle bescheidenheid ook een beetje op hopen.

Charles Dickens, *The story of his life*,
London, John Camden Hotten, Picadilly, 1870

Het tijdstip

Dickens sterft op 9 juni 1870. Op 14 juni wordt hij op zijn wens in kleine kring begraven, maar tegen zijn zin in op een heel wat minder bescheiden plaats dan hij in zijn laatste wil had opgegeven. De natie of zoals het letterlijk staat geschreven “*The universally expressed desire*” wilde dat hij begraven zou worden in The Poet's Corner in Westminster Abbey. Er volgde een publieke herdenkingsdienst op 19 juni in diezelfde kerk en dan verschijnt er al op 29 juni, althans dat is de datum die onder het voorwoord staat, een eerste biografie¹. De snelheid waarmee dit boek verschijnt doet denken aan die waarmee na de dood van hedendaagse artiesten CD's en DVD's verschijnen.

De schrijver moet zelf ook van dit tempo onder de indruk zijn geweest, want hij verontschuldigt zich al op voorhand dat het werk, dat hij een “Memoir” noemt, slechts een tussenstop is tussen de eerste necrologieën die in al de dagbladen zijn verschenen en een nog te verschijnen uitvoerige biografie. Hij had volgens zijn zeggen de mogelijkheid om de nodige informatie te verzamelen en dat gecombineerd met al eerder verschenen informatie leverde hem voldoende materiaal op voor deze “Sketch”. Mocht het tot een tweede uitgave komen, dan bood hij aan om naar hem toegezonden extra materiaal in die volgende uitgave op te nemen. Dat is inderdaad gebeurd, want de tweede uitgave waar ik een exemplaar van heb, is voorzien van een uitgebreide appendix.

Wat dus als eerste opvalt aan dit werk is de grote haast waarmee het in elkaar is gezet. Het boek leest als een trein die over een slordig gelegde rails rijdt, met om de zoveel tijd een wissel gevolgd door een zeer scherpe bocht. Is de machinist wel bevoegd om deze trein te besturen, of heeft de maatschappij alleen uit puur winstbejag dit voertuig op de rails gezet in de hoop nu het aanbod van reizigers zo groot is ook een graantje mee te kunnen pikken? Het is een beeldspraak, ik geef het toe, maar het lijkt me duidelijk dat we meer informatie over de achtergrond van de schrijver en dit boek nodig hebben om een eerlijk oordeel te kunnen vellen. Wie was J. Camden Hotten en waarom schreef hij dit boek?

De schrijver

De eerste eigenaardigheid doet zich al meteen op de titelpagina voor: na de titel en subtitel volgt: by the Author of “the Life of Thackery” en onder aan de bladzijde volgt dan nog London John Camden Hotten, Piccadilly. Is hier sprake van een anonieme schrijver die is uitgegeven door Camden Hotten? Is Camden Hotten zowel auteur als uitgever? Maakt Camden Hotten reclame voor zichzelf door te vermelden dat hij nog meer biografieën heet geschreven en blijft de uitgever anoniem, of is men in de grote haast meteen al op het titelblad in de fout gegaan? Achter in het boek wordt reclame gemaakt voor ander boeken die steeds als uitgever John Camden Hotten aan Picadilly 74 – 78 hebben. Het eerste boek dat daar wordt vermeld is “Life and Anecdotes of Thackeray geschreven door Theodore Taylor Esq, die zoals er onderstaat “Membre de la Societé des Gens de Lettres” is.

Hoe raadselachtig dit allemaal mag zijn, in de combinatie van de twee namen bleek de oplossing van het raadsel te liggen. Koppeling van de twee namen in een zoekopdracht op het internet leverde op dat Theodore Taylor een “nom de plume” dus een pseudoniem was van John Camden Hotten.²

We weten dus dat we te maken hebben met een in eigen beheer uitgegeven boek. In de meeste gevallen waarin dat tegenwoordig gebeurt is er sprake van een auteur die er of door gebrek aan kwaliteit of door het ontbreken van de juiste kanalen naar de uitgeverij er niet in slaagt zijn werk gepubliceerd te krijgen. Bij John Hotten Camden is dat niet zonder meer het geval. In 1870 bij het verschijnen van zijn boek had hij al een zekere reputatie als boekverkoper. Na zijn verblijf in de VS (1848-1856) startte hij een boekenzaak op Piccadilly. Daarna begon hij een uitgeverij waarbij hij het niet al te nauw nam met de Victoriaanse normen en waarden. Hij gaf : *A Dictionary of Modern Slang, Cant and Vulgar Words* (1859), uit dat hij misschien ook wel zelf schreef. Men verdacht hem van chantage en hij zette ook de auteurs van zijn eigen fonds af. Daarnaast gaf hij ook ongeautoriseerde versies van bekende schrijvers uit. Daarnaast was hij ook niet bang om werk dat andere uitgeverij niet durfden te publiceren vanwege het scabreuze karakter. Na zijn dood kwam zijn uitgeverij in handen van de gerespecteerde firma Chatto and Windus. Iets wat je niet zou verwachten bij een uitgeverij met een dergelijk achtergrond.³

De inhoud

Camden heeft zich tijdens het schrijven al meteen vrijwillig één arm op de rug laten binden. In zijn voorwoord geeft hij aan geen dingen over Dickens te schrijven die ook maar iemand pijn zullen doen. (Eigenaardig voor iemand die zoals we in de introductie lazen toch niet bepaald als een heer bekend stond in het literaire wereld van Londen. Of was het icoon dat Dickens op dat moment was tot zulke hoogte gestegen dat zelf een man als Hotten Camden er niet naar durfde te wijzen?)We mogen er dus van uit gaan dat het boek alleen de loftrumpet over hem zal steken en dat blijkt ook zo. Alle negatieve punten zijn of niet aanwezig of worden zo versluierd weergegeven dat we er niets wijzer van worden. Laten we drie bekende vlekken op Dickens' blazoen langslopen. Over zijn periode als werklongen in de schoensmeerfabriek toen zijn vader als schuldenaar in de gevangenis zat wordt met geen woord gerept. Nu valt dat wel te begrijpen, want we moeten daarvoor wachten op John Forster die zijn biografie pas twee jaar later publiceert. Anders is het met de scheiding van Dickens. Deze affaire heeft in 1858 volop in de schijnwerpers gestaan, niet in het minst omdat Dickens er zelf ook de openbaarheid mee zocht. De manier waarop Camden er over schrijft zegt zeker iets over de Victoriaanse manier van hoe je daarmee in het openbaar om moest gaan. *"It appears that some domestic unhappiness in the great novelist family had occasioned the usual gossip out of doors let to his inserting a manifesto on the frontpage of Household Words The simple explanation was that of a misunderstanding had arisen betwixt Mr. And Mrs. Dickens, of a purely domestic character – almost trivial All we can say is, that it was a very great pity that a purely family dispute should have been brought before the public and saying this muc, we trust the reader will think we act wisely in dropping any further mention of it."*

We horen mevrouw Dickens als het ware hierna nog zeggen: " Gutte gut wat een drukte, wat jammer is dit nou." Het beeld van Dickens als "a family man" dat hij zijn hele leven in het openbaar heeft uitgedragen mag onder geen beding worden beschadigd. Om mogelijke twijfel meteen de kop in te drukken volgt daarna nog zin: *" That Mr. Dickens loved his home and that his domestic tastes were very strong,*

there's absolute proof." Dat het bestaan van Ellen Ternan bij deze schrijver niet bekend is kunnen we hem niet echt kwalijk nemen, tenzij toen al het testament van Dickens openbaar moet zijn geweest, want daar wordt haar naam wel in vermeld. Even terzijde, ook Forster die heel wat beter beslagen ten ijs komt gaat er slechts kort op in. Alleen vermeldt hij wel dat er sprake is van een gescheiden leven tussen Dickens en zijn vrouw en wat er met de kinderen gebeurde. Voor de rest doet hij het af met: *"en met al het andere heeft het publiek niets te maken."*

Het tijdsbeeld

Heel Victoriaans was dat het hele gebied van de man-vrouw relatie in het openbaar alleen het beeld mocht oproepen van het gelukkige gezin en alles wat daar buiten viel wordt ook wel "het grote zwijgen" genoemd. Dat er ook nog heel wat anders mogelijk was en ook bestond wist men maar al te goed, maar er over spreken was "not done". Tenzij je natuurlijk als geaccepteerde excentriekeling opereerde zoals bijvoorbeeld Wilkie Collins, die overigens een vriend van Dickens was, maar er een totaal andere levenswijze op na hield.

Dat je biografieën over een schrijver ook leest omdat je wilt zien of zijn romans ook zijn geïnspireerd door zijn persoonlijke ervaringen is misschien wel een van de belangrijkste redenen om zo'n boek te lezen. Voor Camden die zo kort na de dood van Dickens schreef speelde iets anders mee. Men had de "onnavolgbare" niet voor niets in the Poets Corner van de Westminster Abbey begraven. De natie moest kunnen rouwen om dit verlies en rouwen doe je ook door te eren. Tijdens de begrafenisplechtigheid zelf was dat niet mogelijk geweest, wel tijdens de herdenkingsdienst die later werd gehouden, maar het grote vereren moest nog gebeuren. Daar waren de necrologieën in de bladen niet genoeg voor. Zijn leven moest een voorbeeld zijn voor anderen. In de negentiende eeuw waarin eer veel tastbaarder in symbolen werd gegoten dan in de onze en waarin rangen en standen nog essentieel onderdelen van de samenleving waren moest ook dit boek aan deze behoefte hebben voldaan. Men moest kunnen lezen en herlezen in een "echt boek" hoe goed men het wel met Dickens voor had gehad.

Wat het huwelijk van Dickens betreft zien we het volgende "kleine gebaar" van rangen en standen en het belang daarvan in het volgende fragment:

"About this time (1837 we believe) Mr Dickens married Miss Catherine Hogarth. (Helemaal zeker is de auteur niet en hij heeft het kennelijk ook niet de moeite gevonden om dat uit te zoeken.) Hij vervolgt dan met: "a daughter of mr George Hogarth, musical and dramatic critic of the Morning Chronicle, author of "Memoir, of the Musical Drama" and former writer to the Signet in Scotland". De hele staat van dienst van zijn schoonvader is hiermee gelicht. Miss Catherine was dus niet de dochter van zomaar de eerste de beste!

Eer op het hoogste niveau kreeg men in het Victoriaanse Engeland uit de handen van de koningin zelf. Toen in 1864 de bibliotheek van Thackeray werd geveild bleek de koningin belangstelling te hebben voor een getekend exemplaar van The Christmas Carol dat in de catalogus stond vermeld. Hier over gaat het volgende citaat: *"Her majesty expressed the strongest desire to possess this and sent an unlimited commission to buy it. The original published price of the book was 5 shillings. It*

became Her Majesty's property for 25 pound and was at once taken to the palace. Je hoort de schrijver en zijn lezers nu denken: "and well spent it was."

Wat verder opvalt is dat na de vermelding van iedere Dickens roman hij in hetzelfde hoofdstuk in een adem overgaat tot het vermelden van wanneer en waar er een al of niet geslaagde theateruitvoering was verschenen. De titel kwam lang niet altijd overeen met die van Dickens' werk en de inhoud wilde ook nog wel eens anders zijn dan de schrijver had bedoeld. Het maakt goed duidelijk dat we hier te maken hadden met het verschijnsel waar Dickens tijdens zijn leven kwaad over kon worden: het illegaal roven en plunderen van wat auteurs schreven, het thema dat hij zelf in *Nicolas Nickleby* heeft gebruikt. Voor John Camden Hotten is dit kennelijk een heel normale gang van zaken. Het toonde alleen maar aan hoe beroemd Dickens was en droeg alleen maar bij aan zijn meerdere eer en glorie. Dat zelfde wordt tot uitdrukking gebracht door de opsomming van speeches, en dan bedoel ik niet de lezingen uit eigen werk, die Dickens ter gelegenheid van heel wat bekende persoonlijkheden en toenmalige beroemde instituties heeft gehouden. Organisaties met namen die zo uit een roman van Dickens afkomstig kunnen zijn. Een voorbeeld: *On the 9th May [1865] he presided at the annual festival of the Newvenders' Benevolent and Provident Association, and delivered another admirable speech.*⁴ Volgens mij had dit evengoed de *United Metropolitan Hot Muffin and Crumpet Baking and Punctual Delivery Company* van Ralph Nickleby kunnen zijn. Een onvolledig stukje informatie omdat het ons niets zegt over deze club en waarom de speech van Dickens dan wel zo goed was.

Conclusie

Mijn conclusie is dat het boek niet meer is dan een gelegenheidspublicatie waarvan het schrijven voornamelijk werd ingegeven om op de golven van nationale rouw mee te drijven in de hoop er een financieel succes voor de schrijver/uitgever van te maken. Kortom een reden die we, zoals ik al eerder aangaf, vandaag de dag maar al te vaak tegen komen. Zo is er is zelfs nu nog een uitgever te vinden die het boek in een reprint versie heeft laten drukken. Bij Bol.com is het voor €21,99 te bestellen en kunt u er uw eigen oordeel over vellen.

WORDT VERVOLGD

¹ Op 10 juni 1870 verschijnt er in *The Daily Telegraph: An Essay on the Genius and Character of Charles Dickens* van George Augustus Sala, daarmee was deze schrijver in feite de allereerste die een biografie(tje) na Dickens' dood publiceerde. Ik beschouw dit echter niet als een autonoom werk maar als een eerste opzet, omdat dit essay vervolgens in opdracht van de uitgever Routledge daarna als een viermaal zo lange publicatie verscheen.

² bron: *A Thackeray Library* door Henry Sayre van Duzer, New York city 1929 blz. 118

³ bron: <http://www.victorianweb.org/history/hotten.html>

⁴ Blz. 282 -283 van deze biografie

Ter verdediging van Alfred Jingle Esq

Karla Boschma

In dat fantastische boek, de Pickwick Papers, komt helaas een groffe onrechtvaardigheid voor. Het gaat hier om de smerige "Rufmord" (sorry weet zo gauw geen passend nederlands woord) op Alfred Jingle!...

Laten we wel wezen, zonder hem geen Pickwick Papers. Immers, onze helden zijn nog maar nauwelijks onderweg of ze worden door een vechtlustige "Cabman" en de door hem opgetrommelde menigte onderhanden genomen, waarbij zowel de neus van Pickwick als het oog van Snodgrass het moeten ontgelden... Alleen het optreden van Jingle voorkomt een totale catastrofe.

Jingles opmerking "nothing like a raw steak for a bruise, sir; cold lamp-post very good but inconvenient...damned odd standing in the open street half-an-hour, with eye against a lamp-post zijn behalve vermakelijk ook duidelijk een bewijs van een veelzijdige levenservaring. Het is dan ook duidelijk hierom, en zijn talent als verhalen verteller, dat onze helden met hem optrekken, immers uit de beschrijving van zijn uiterlijk is dan al duidelijk dat hij totaal aan lager wal is.

Dat deze arme werkloze zijn kans grijpt, bij gebrek aan sociale voorzieningen, valt hem moeilijk aan te rekenen. Dus bespeelt hij onze helden door op hun interesses in te spelen.

Wat verwijt men nu eigenlijk Jingle? Dat hij, in Winkle's kleding op het bal probeert aan te pappen met een rijke weduwe? Tupman leent hem die kleren, en het is die maffe dokter Slammer die daarom gewelddadig wil worden, dus.....

Het klapstuk is natuurlijk het feit dat hij miss Rachael Wardle schaakt, maar alweer, wat valt hem nu helemaal te verwijten? De arme oude vrijster zit onder de plak van haar moeder, haar o zo jolly broer en diens verwend dochters. Op die mr Wardle kom ik zo nog terug. Ze denkt met Tupman nog een kans te hebben, maar die is vooral verliefd op de liefde. En tja, dan is daar Jingle.

Even serieus, wat voor leven had het arme mens op Dingley Dell? Zo'n leuke man was die Wardle niet. Hij heeft een obees jochie in dienst om m uit te lachen, en bezorgt onze vrienden heel wat problemen. Hij let niet op zijn gasten (de arme Pickwick in de kruiwagen achtergelaten! Winkle tot gevaarlijke sporten verleiden terwijl duidelijk is voor iedereen dat hij daar niets van kan), en met kerst wordt de "poor relations" goed ingepeperd dat ze dat maar zijn. Zo aardig is hij ook niet voor zijn zuster, die hij eigenlijk doorlopend belachelijk maakt. De achtervolging van de geliefden zal dan ook meer te maken hebben met haar geld/bruidsschat, die hij immers op korte termijn voor zijn eigen dochters nodig heeft.

De jacht op het paar levert zowiezo het hoogtepunt van de Pickwick Papers op: de ontmoeting met Sam Weller!

Dat Jingle eieren voor zijn geld kiest en voor 120 pond gaat, tja wat moest hij dan.

Alle andere verwickelingen met Jingle zijn vooral het gevolg van Pickwicks misplaatste vriendschap voor deze Wardle en zijn pogingen Jingle te pakken, die hem daarbij nogal eens te glad af is. Pas in de Fleet, gelouterd door zijn nare ervaringen, ziet Pickwick in hoezeer Jingle een slachtoffer van de omstandigheden is, en biedt hij hem en Job Trotter een nieuw leven in Demerara.

Waaruit weer blijkt wat een groots man Pickwick is!

Zonder Jingle hadden we niet alleen Sam Weller nooit gekend, een aantal prachtige verwickelingen en een kijkje in het nare karakter van die Wardle armer geweest, erger, dan waren de Pickwick Papers op blz 11 (Oxford University Press) geëindigd, of nog erger, de BLOTTON papers geworden.

Kortom Alfred Jingle verdient een standbeeld, of op zijn minst dat wij straks een toast op hem uitbrengen!!!

Slammer versus Winkle

Kees Klok

Al vrij in het begin van de Pickwick Papers beleven Mr. Pickwick en zijn gezelschap een benauwd avontuur, wanneer zij door een koetsier worden aangezien voor een stel verklikkers, maar uit hun netelige situatie worden gered door een haveloos geklede en in een merkwaardig staccato sprekende jongeman, die toevallig ook met de diligence naar Rochester moet. De kennismaking met dit heerschap zal grote

gevolgen hebben. Trouwhartig en beleefd als de heren van de club zijn, wordt de vreemdeling op het diner genood, dat plaatsvindt in het hotel waar de Pickwick Club zijn intrek heeft genomen.

By William Heath.
Pickwickian Illustrations,
2. "NOT THE MAN!" (Chap. 11.)
Published 1837.

In dezelfde gelegenheid vindt een liefdadigheidsbal plaats, waar de heer Tupman, liefhebber van aantrekkelijke dames, graag naartoe wil. De vreemdeling voelt er ook wel voor. Er is echter een probleem: hij beweert dat zijn bagage nog niet is aangekomen en dat hij zich daarom niet voor het bal kan kleden. Daar weet de heer Tupman, overmoedig door de rijkelijk met alcohol besprenkelde maaltijd, wel raad op. De vreemdeling heeft ongeveer het postuur van de heer Winkle, die beneveld door de drank is ingedut. Klein kunstje om het pak van Winkle, waarvan de jas voorzien is van knopen met het insigne van de Pickwick Club, buiten diens medeweten om een avondje uit te lenen aan de vreemdeling.

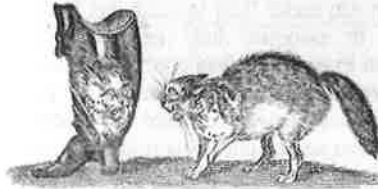
Het verhaal zal menige Dickensian bekend zijn. Op het bal danst de heer Tupman, door tussenkomst van de vreemdeling, met de weduwe Budger, op wie dr. Slammer, arts van het 97ste Regiment, dat in Rochester in garnizoen ligt, zijn zinnen heeft gezet. Slammer en de vreemdeling krijgen woorden, die uitdraaien op wederzijdse beledigingen. De vreemdeling wordt de volgende ochtend opgespoord aan de hand van het insigne op zijn knopen, waardoor de van niets wetende heer Winkle wordt uitgedaagd tot een duel. Winkle wordt voor het blok gezet. Hij komt tot de conclusie dat hij in zijn benevelde staat wel iets zal hebben gedaan waardoor de dokter

beledigd is en trekt op het afgesproken uur met zijn secondant, de dichterlijke heer Snodgrass, die merkwaardig koel blijft onder het gebeuren, zijn noodlot tegemoet. Dit overigens zonder dat de overige leden van de Pickwick Club op de hoogte zijn. Eenmaal ter plekke wordt Winkle niet door zijn vijand herkend en na enige verarring komt men tot de slotsom dat er een vergissing in het spel moet zijn. Het duel loopt met een sisser af. In werkelijkheid ging dat weleens anders, men denke slechts aan het duel waarin de Russische dichter Poesjkin het leven liet. Dan komt zo'n gebeurtenis in een ander licht te staan dan het tragikomische voorval in *The Pickwick Papers*. Ik associeer het verschijnsel altijd met onvolwassen, opgewonden standjes van mannen die hun conflicten niet op verbale wijze kunnen of willen uitvechten. Wel heren van stand, uiteraard, want in de lagere sociale klassen werd er direct bovenop geslagen of werd niet zelden het mes getrokken. Aan het duel kleefde het aura van iets chiques, iets ridderlijks, ook al was het in Dickens tijd in onbruik aan het raken. Dat neemt niet weg dat het bij sommige type mannen, laten we zeggen het hanige soort van betere komaf, nog steeds tot de verbeelding spreekt, al associëren we het tegenwoordig vooral met Zuid-Amerikaanse operettemilitairen, waarbij we en-passant bij Dickens terug zijn. Het duel was een zaak van eer, eer die was geschonden en moest worden verdedigd. Een afspiegeling van de Middeleeuwse toernooien, waarin het overigens niet ging om de eigen eer, maar om die van de hoofds beminde dame. Maar ook van het Middeleeuws godsgericht, waarbij de uitkomst van het tweegevecht als de wil van de almachtige werd gezien. Het duel gedijde mijns inziens dan ook het best in samenlevingen waar de mannelijk eer gemakkelijk werd geschonden, samenlevingen met een sterk ontwikkelde schaamtecultuur, waarin het van het grootste belang is wat de omgeving van iemands handelen vindt en of dat wel in overeenstemming is met de heersende normen en waarden.

Wat dat betreft is het wat merkwaardig dat duellieren in de loop van de 19e eeuw in Engeland meer en meer als 'not done' werd gezien, want als er één maatschappij was die we een schaamtecultuur kunnen noemen, dan was het wel de Victoriaanse. Tegelijkertijd was het een van hypocrisie doordrenkte tijd, waarvan de vrouw in hoge mate onderwerp en slachtoffer was. De maatschappelijke bewegingsvrijheid van de 'nette' vrouw was zeer beperkt door strenge opvattingen over de zedelijkheid, terwijl de Britse samenleving tegelijkertijd nooit meer zoveel 'gevallen vrouwen' kende dan toen. De schaamtecultuur van de Victoriaanse eeuw was echter sterker gericht op het hooghouden van de vrouwelijk eer, haar *respectability*, dan op het verdedigen van de mannelijke. Hoe ernstig de gevolgen van de vigerende opvattingen konden zijn mag blijken uit de gecompliceerde en tragische verhouding van Dickens met Nelly Ternan, die zich in het diepste geheim afspeelde en die zelfs na zijn dood verzwegen diende te blijven.

De oorzaken van de toenemende afkeer van duellieren moeten we zoeken in de maatschappelijke veranderingen die het gevolg waren van de Industriële Revolutie, maar met een duel dat dreigt te leiden tot een diepgaande analyse van de Victoriaanse samenleving, drijf ik wellicht wat al te veel af van *The Pickwick Papers* zelf. Terugkerend naar het boek kom ik tot de slotsom dat 'Slammer versus Winkle' vooral geslaagd is als een voorbeeld van Dickens briljante humor, waarom ik steeds weer smakelijk moet lachen.

OPENBARE AANKONDIGING IN ENGELAND

Warren's Schoensmeer.

Het is reeds lang geleden, dat Mr. Warren, de uitvinder van het onovertreffelijk glimmend gitzwart schoensmeer, zich vergenoegde met zijne waar in gewoon proza aan te prijzen. Tegenwoordig doet hij zulks in verzen; en daar hij zijn zinneprent (om dat verouderde woord te gebruiken)zelden tweemaal met hetzelfde vers laat plaatsen, is het niet onmogelijk, dat hij deze nog eens, in eenen bundel bijeenverzameld, het publiek aanbiedt. Sommige dezer verzen bevatten slechts den lof van zijn schoensmeer, en deze zijndoorgaans geschikt om op algemeen bekende wijzen gezongen te worden; de inhoud van andere verzen staat met het schoensmeer in eene meer zijdelingse betrekking. Om den lezer in staat te stellen, over den nu luimigen, dan hoogdravenden, en daardoor des te meer potsierlijken, toon derzelve te oordelen, zullen wij den inhoud van eenige dezer gedichten bij wijze van anekdoten mededelen.

De ijdele Toorn: Nog te bed liggende, hoorde zeker bewoner van Londen zijne huiskat geweldig maauwen en blazen; en toen hij naar de oorzaak van dit gerucht onderzoek deed, zag hij het dier met eenen krommen rug en vreselijk gezwollen staart voor eene zijner met Waaren's schoensmeer gepeetste laarzen staan, waarin de kat haar beeld zoo duidelijk zag afgespiegeld, dat het beest de gewaande indringster met geweld verdrijven wilde.

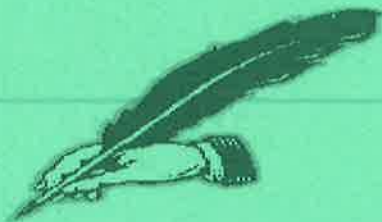
Uit: het Leeskabinet. Mengelwerk tot Gezellig Onderhoud voor Beschaafde Kringen, voor 1836, vierde deel; Amsterdam bij Hendrik Frijlink.

Noot van de redactie:

1. In The Dickens Advertiser, Bernard Darwin 1930, is niets te vinden dat er op duidt dat Warren ook in de advertentie bijlage van de 'Parts' van de Pickwick Papers stond.

2. In The Dickensian Spring 2010, No.480 Vol.106 Part1, staat van de hand van Michael Allen een uitgebreid artikel over de relatie tussen Charles Dickens en de firma Warren: : New Light on Dickens and the Blacking Factory.”

Van de redactie.

In The Dutch Dickensian worden, ter beoordeling van de redactie, artikelen opgenomen die betrekking hebben op:

Leven en Werken van Charles Dickens

Tijdgenoten die raakvlakken hebben met Charles Dickens.

Onderwerpen die licht doen schijnen op de tijd waarin Charles Dickens leefde.

Boekbesprekingen van oude of nieuwe uitgaven alsmede recensies van uitbeeldingen van werken van Charles Dickens op DVD etc.

Zowel artikelen geschreven in de Nederlandse taal alsmede in het Engels kunnen worden geplaatst.

Het email adres van de redactie is thedutchdickensian@gmail.com

Guus de Landtsheer: aadel@wxs.nl

Het postadres van de redactie is: Goldhoorn 17, 9684 XP, Finsterwolde.

Van de artikelen.

Artikelen dienen bij voorkeur als een platte tekst of neutraal Word bestand, zonder opmaak, te worden aangeleverd. Voetnoten dienen aan het eind van het artikel te worden geplaatst. Suggesties voor bijbehorende illustraties zijn ter beoordeling van de redactie.

Van de verschijning.

The Dutch Dickensian verschijnt vier maal jaarlijks, zoveel mogelijk voorafgaande aan de bijeenkomsten van de leden van de Haarlem Branch.

Van de auteur- en andere rechten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens bestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door foto kopieën, of enige andere wijze of manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

